

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวทฤษฎีเผชิญความจริงและใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบตนเองของเยาวชนในศูนย์ฝึกอบรมสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอหัวข้อตามลำดับ ดังนี้

1. ความรับผิดชอบตนเอง
2. การใช้ตัวแบบสัญลักษณ์
3. แนวคิดเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม
 - 3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวทฤษฎีเผชิญความจริง
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบตนเอง

ความหมายของความรับผิดชอบ ได้มีผู้ให้ความหมายของความรับผิดชอบไว้ดังนี้

ชม ภูมิภาค (2539) อธิบายถึงลักษณะความรู้สึกรับผิดชอบว่า หมายถึง การปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงไปตามเป้าหมายที่ได้รับมอบหมาย ความรับผิดชอบนี้มีความหมายรวมถึงความซื่อสัตย์สุจริต การตรงต่อเวลา

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ให้ความหมายของความรับผิดชอบไว้ว่าบุคคลจะเกิดความรับผิดชอบก็ต่อเมื่อเคยได้รับการฝึกอบรมในด้านระเบียบวินัย ทำให้มีความเคารพในกฎเกณฑ์มีความละเอียดรอบคอบ ซึ่งตนเองสามารถบังคับตนเองได้

อมรรวรรณ แก้วผ่อง (2542) ได้ให้ความหมายความรับผิดชอบว่า หมายถึง ความสนใจความตั้งใจของบุคคลในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายาม และละเอียดรอบคอบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการรักษาสิทธิหน้าที่ของตน ขอมรับผลการกระทำของตนทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย ทั้งพยายามในการปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดีขึ้นต่อตนเองและสังคม

กระทรวงศึกษาธิการ (2544) ได้อธิบายถึงขอบข่ายพฤติกรรมของผู้ที่มีความรับผิดชอบไว้ดังนี้ เอาใจใส่ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อผลงานนั้น ๆ ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัว เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์และมีวินัยในตนเองมีอารมณ์หนักแน่นเมื่อเผชิญอุปสรรค รู้จักหน้าที่และกระทำตามหน้าที่เป็นอย่างดี มีความเพียรพยายามมีความละเอียด

รอบคอบ ใช้ความสามารถเต็มที่ในการปรับปรุงงานของตนเอง และสังคมตรงต่อเวลาและยอมรับผลการกระทำของตนเอง

รัตนภรณ์ พลชา (2544) ให้ความหมายความรับผิดชอบไว้ว่า หมายถึง การที่บุคคลพยายามปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จ โดยยอมรับผลที่ดี หรือ ไม่ดี ในสิ่งที่ได้ทำลงไปพร้อมทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

ประนอม สุขนาคะ (2545) ได้สรุปความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงถึงความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ ตามที่ได้รับมอบหมายได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ยอมรับผลของการกระทำและพยายามปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องด้วยตนเอง

โสภภาพรณ อัครราศีวะโรจน์ (2545) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การที่บุคคลมีความเอาใจใส่ปฏิบัติภารกิจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ด้วยความซื่อสัตย์ เพียรพยายาม ละเอียดรอบคอบ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย รวมทั้งยอมรับผลการกระทำของตนเองทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย และพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

ชมเชย ทองชุม (2547) ได้ให้ความหมายความรับผิดชอบว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ ขยัน มุ่งมั่น ละเอียด รอบคอบเพื่อบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ และพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบ ได้แก่มีความตั้งใจที่ปฏิบัติงานที่รับมอบหมาย ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้อง ละเอียด รอบคอบ และรับผิดชอบงานที่ปฏิบัติตรงกับตัวบ่งชี้ 4 คือ การปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความมุ่งมั่น รอบคอบ และถูกต้อง

กร กองสุข (2548) ได้ให้ความหมายความรับผิดชอบว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจอย่างแรงกล้าของบุคคลในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองด้วยความขยันหมั่นเพียร และละเอียดรอบคอบเพื่อให้งานนั้นบรรลุตามเป้าหมายและยอมรับผลการกระทำนั้นทั้งด้านดีและด้านเสียทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

กาญจนา ไชยพันธุ์ (2549) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การปฏิบัติตนในความสำนึกความรับผิดชอบต่อตนเอง การเล่าเรียน ครอบครั้ว สังคม และต่อบุคคลใกล้ชิด โดยการแสดงออกมาในรูปของการปฏิบัติอย่างตั้งใจ ละเอียดรอบคอบที่จะให้การปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบหมายถึง คุณลักษณะหรือลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกถึงการรับผิดชอบและรับชอบในกิจการที่ตนเองได้กระทำลงไปเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ ไว้ใจได้สามารถทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมีความพากเพียรพยายาม และความละเอียดรอบคอบ รวมทั้งรู้จักบทบาทหน้าที่ของตน ยอมรับผลการกระทำของตนทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย ทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม

ความรับผิดชอบต่อตนเอง ในส่วนของความรับผิดชอบต่อตนเอง ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

บุญเตือน ปั่นแสง (2535) ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การรับรู้ฐานะบทบาทของตนเองที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม จะต้องอยู่ดำรงตนให้อยู่ในฐานะที่สามารถช่วยตนเองได้ รู้จักว่าอะไรผิดอะไรถูก ยอมรับผลกระทบของตน ทั้งเป็นผลดีและผลเสีย เพราะฉะนั้นบุคคลที่มีความรับผิดชอบในตนเองย่อมไตร่ตรองดูให้รอบคอบก่อนว่า สิ่งที่คุณเองกระทำลงไปนั้นจะมีผลเสียหรือไม่ จะเลือกปฏิบัติจะเลือกปฏิบัติที่ทำให้เกิดผลดีเท่านั้น

เพ็ชรินทร์ ปฐมวนิชกะ (2535) ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึงการรู้จักหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสมให้ลุล่วงไปด้วยดีมีประสิทธิภาพทันตามเวลาที่กำหนดซึ่งในที่นี้อาจรวมถึงความรับผิดชอบต่อการศึกษาล่าเรียนด้วยในส่วนนี้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงต่อนักเรียน หมายถึงการตั้งใจศึกษาเล่าเรียนจนประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายด้วยความขยันหมั่นเพียร ละเอียดรอบคอบ อดทน ซื่อสัตย์และมีระเบียบวินัย

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2538) ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การเรียนรู้ถึงฐานะบทบาทของตนเองที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นภาระของสังคม บุคคลควรจะสามารถอยู่ในสภาพที่ช่วยตนเองได้รู้จักว่าอะไรผิด อะไรถูก สามารถเลือกตัดสินใจในการดำรงตนให้เป็นที่ยอมรับของสังคมได้อย่างดีบุคคลย่อมมีหน้าที่ และความรับผิดชอบต่อตนเอง

พิจิตรา พงษ์จินดากร (2526) อ้างถึงในรุจิภาส ระดมจินดา (2551) มาจาก ได้กล่าวถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การเรียนรู้ถึงฐานะบทบาทของตนเองที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นภาระของสังคม บุคคลควรจะสามารถอยู่ในสภาพที่ช่วยตนเองได้รู้จักว่าอะไรผิด อะไรถูก รู้ดี รู้ชั่ว สามารถเลือกตัดสินใจในการดำรงตนให้เป็นที่ยอมรับของสังคม

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง ผู้ที่มีความเข้าใจรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ถึงฐานะบทบาทของตนเองที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นภาระของสังคม บุคคลควรจะสามารถอยู่ในสภาพที่ช่วยตนเองได้ รู้จักว่าอะไรผิด อะไรถูก สามารถเลือกตัดสินใจในการดำรงตนให้เป็นที่ยอมรับของสังคมได้อย่างดี

ความสำคัญของความรับผิดชอบ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2544) ได้กล่าวถึง ความรับผิดชอบว่าเป็นลักษณะของความเป็นพลเมืองคืออย่างหนึ่ง นอกจากความมีวินัยทางสังคม ความเอื้อเฟื้อและเกรงใจเนื่องจากความรับผิดชอบนั้นเป็นลักษณะนิสัย และทัศนคติของบุคคล ซึ่งเป็นเครื่องมือในการผลักดันให้บุคคลปฏิบัติตามกฎระเบียบ เคารพสิทธิผู้อื่น ทำตามหน้าที่ของตน และมีความซื่อสัตย์สุจริต การเป็นคนดีมีความรับผิดชอบนี้ เป็นคุณลักษณะที่จะช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปด้วยความสงบ

ราบรื่นนอกจากนี้ความรับผิดชอบยังเป็นคุณธรรมที่สำคัญในการพัฒนาประเทศอีกด้วย และถ้าบุคคลในสังคมมีความรับผิดชอบ จะส่งผลคือ

- 1) คนที่มีความรับผิดชอบย่อมทำงานทุกอย่างสำเร็จตามเป้าหมายทันเวลา
- 2) คนที่มีความรับผิดชอบเป็นที่นับถือ ได้รับยกย่องสรรเสริญ และเป็นคุณประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม
- 3) คนที่มีความรับผิดชอบ เป็นสิ่งเกื้อหนุนให้บุคคลปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับกฎ จริยธรรม และหลักเกณฑ์ของสังคม โดยไม่ต้องมีการบังคับจากผู้อื่น
- 4) ทำให้เกิดความก้าวหน้า สงบสุขเรียบร้อยในสังคม
- 5) การขาดความรับผิดชอบ เป็นเหตุแห่งความเสื่อม และเสียหายของสังคม ผลเสียของการขาดความรับผิดชอบดังนี้

5.1) คนที่ขาดความรับผิดชอบ ย่อมไม่ได้รับความไว้วางใจในการทำงานสำคัญใด ๆ และมักได้รับคำตำหนิในการทำงาน

5.2) คนที่ขาดความรับผิดชอบจะเป็นคนที่เฉื่อยชา ไม่สามารถแก้ไขปัญหาอุปสรรคใด ๆ ได้ ต้องพึ่งผู้อื่นเสมอ กลายเป็นคนไม่มีความสามารถ และไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง

5.3) คนที่ขาดความรับผิดชอบจะทำงานใด ๆ ไม่บรรลุมุ่งหมายได้ทันเวลา

5.4) ไม่ก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในสังคมแต่อย่างใด

5.5) ทำให้สังคมวุ่นวายสับสน ไม่เรียบร้อย ไม่มีระเบียบแบบแผน เป็นเหตุให้เกิดความเสื่อม ทั้งประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม

สรุปได้ว่าความรับผิดชอบ มีความสำคัญยิ่งสำหรับบุคคลและสังคม หากปราศจากความรับผิดชอบแล้วความเสื่อมหรือความเสียหายจะนำมาสู่ตนเองและสังคม

ลักษณะและพฤติกรรมของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ

จูริรัตน์ นันทยทวิกุล (2538) สรุปลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบไว้ดังนี้

1. มีความเอาใจใส่ หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงการปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจจริง โดยมุ่งมั่นที่ผลักดันให้ประกอบกิจกรรมด้วยความสนใจ เต็มใจทำอย่างสม่ำเสมอมีจุดมุ่งหมายปลายทาง มีใจจดจ่อ มีสมาธิเพื่อให้งานในหน้าที่ของตนหรืองานที่ได้รับมอบหมายเสร็จเรียบร้อย คิดตามงาน ไม่ละเลยทอดทิ้ง หรือหลีกเลี่ยง และหาทางป้องกันไม่ให้เกิดความบกพร่องเสื่อมเสียในงานที่ตนรับผิดชอบอยู่

2. มีความละเอียดรอบคอบ หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงการรู้จักใคร่ครวญในงานที่ทำเพื่อให้ถูกต้องและสมบูรณ์ รู้จักคิดก่อนทำงานนั้นจะมีผลดีผลเสียอย่างไรบ้างวิเคราะห์

ปัญหาและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น และหาทางป้องกันไว้ล่วงหน้า และเมื่อทำงานเสร็จแล้วต้องตรวจดูก่อนว่าถูกต้องเรียบร้อยดีหรือยัง

3. มีความขยันหมั่นเพียร หมายถึง ความพยายามอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ได้ผลสำเร็จในงานที่ทำและทำด้วยความระมัดระวัง เอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง ไม่ชอบอยู่เฉยหรือว่างงาน ริเริ่มงาน แสวงหางานใหม่ ๆ อยู่เสมอ

4. มีความอดทน หมายถึง ความสามารถของร่างกาย ความคิด และจิตใจ ที่จะทนต่อการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้นาน ๆ จนทำให้สำเร็จได้โดยไม่คำนึงถึงอุปสรรคใด ๆ มีร่างกายแข็งแรง มีจิตใจเข้มแข็ง ควบคุมตนเองได้ดีเมื่อเกิดความเหนื่อยอ่อนหรือเกียจคร้าน

5. มีความตรงต่อเวลา หมายถึง การทำงานตรงตามเวลาที่ได้รับมอบหมาย สามารถจัดการกับงานหรือสิ่งที่ผ่านเข้ามาได้อย่างเป็นระเบียบ จึงทำให้เป็นคนที่เหมาะสมความสำเร็จ มีความก้าวหน้าในชีวิต รวมถึงเป็นคนน่าเชื่อถือ และผู้อื่นให้ความไว้วางใจ

6. การยอมรับผลการกระทำของตนเอง หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงการยอมรับในสิ่งที่ตนได้กระทำลงไป ไม่ว่าจะผลของงานนั้นจะออกมาดีหรือไม่ดีก็ตาม

7. การปรับปรุงงานของตนให้ดียิ่งขึ้น หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงการติดตามผลงานที่ได้ทำไปแล้ว ถ้าไม่ดีก็ต้องพยายามแก้ไขปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

นภคกุล ภวนะวิเชียร (2540) อธิบายถึงลักษณะพฤติกรรมหลักที่แสดงถึงความรับผิดชอบว่า ประกอบด้วยพฤติกรรมหลัก 5 ประการ คือ

1. ตระหนักถึงความสำคัญของหน้าที่ ประกอบด้วยพฤติกรรมต่าง ๆ คือ
 - 1.1 รับผิดชอบต่อสิ่งที่กระทำ
 - 1.2 ยอมรับว่าหน้าที่เป็นสิ่งที่ตนต้องทำ
 - 1.3 รู้สึกชอบต่อการกระทำหน้าที่
 - 1.4 รู้สึกว่าหน้าที่ของตนเป็นสิ่งสำคัญ
2. ทำหน้าที่ด้วยความเต็มใจโดยไม่ต้องมีการบังคับ มีพฤติกรรม ดังนี้
 - 2.1 สมารถใจทำหน้าที่
 - 2.2 ควบคุมตนเองได้
3. ทำหน้าที่ด้วยความตั้งใจ เอาใจใส่ พฤติกรรมส่วนนี้มีพฤติกรรมเสริม คือ
 - 3.1 วางแผนในการทำหน้าที่ของตน
 - 3.2 มีระเบียบวินัย
 - 3.3 มีความซื่อสัตย์
 - 3.4 มีความละเอียดรอบคอบ

3.5 มีสติ

4. ทำหน้าที่อย่างต่อเนื่องจนงานสำเร็จ พฤติกรรมส่วนนี้มีพฤติกรรมเสริม คือ
 - 4.1 มีความอดทน
 - 4.2 มีความเพียร
 - 4.3 มีการเตรียมการและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
 - 4.4 มีมนุษยสัมพันธ์
 - 4.5 รักษาสุขภาพให้แข็งแรง
5. ยอมรับผลการกระทำของตนเอง ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังนี้
 - 5.1 ติดตามผลการกระทำของตน
 - 5.2 มีเหตุผล
 - 5.3 ปรับปรุงการกระทำของตน

ศิริลักษณ์ เกิดจันทร์ตรง (2540) ได้สรุปรายงานการวิจัยของพรรณผกา กุศลสถาพร : ทิฆัมพร สุภาพ : เสถียรพงษ์ วรรณปก และคนอื่น ๆ ซึ่งกล่าวถึงพฤติกรรมของบุคคลที่มีความรับผิดชอบดังนี้

1. รู้หน้าที่และกระทำตามหน้าที่อย่างดี ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในหารทำงานปรับปรุงงานในหน้าที่ของตนให้ดีขึ้น
2. พิจารณาใคร่ครวญให้ละเอียดรอบคอบก่อนทำ และขณะลงมือทำ
3. เอาใจใส่ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความสำเร็จอันดีของงาน
4. มีความเพียรพยายาม ไม่หวั่นไหวเมื่อเผชิญอุปสรรค
5. มีความยุติธรรมต่อผู้ร่วมงาน
6. ทำหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ ไม่ค้ำนึ่งถึงประโยชน์ส่วนตัว
7. รักษาและเคารพระเบียบกฎเกณฑ์
8. ตรงต่อเวลา
9. ยอมรับผลการกระทำ

พิจิตรา พงษ์จินดากร (2525) ได้สรุปถึงพฤติกรรมของบุคคลที่มีความรับผิดชอบมีลักษณะดังนี้ ตั้งใจเล่าเรียนหมั่นใฝ่หาความรู้

1. ประพฤติตนให้เหมาะสม
2. รู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม
3. สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

4. ตรงต่อเวลา
5. สามารถควบคุมตนเองได้

Brown (1958 อ้างถึงในจอร์จตัน นันทย์ทวิกุล, 2548) สรุปองค์ประกอบของความรับผิดชอบไว้ดังนี้ คือ ความไว้วางใจ ความกตริเริ่ม ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ทำงานแข่งขันมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความปรารถนาที่จะทำให้ดีกว่าเดิม

กมลวัฒน์ วันวิชัย (2545) สรุปว่า ความรับผิดชอบ เป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการเรียนและการทำงาน บุคคลที่มีความรับผิดชอบจะมีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน มีความเพียรพยายาม อดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีความปรารถนาที่จะทำงานให้ดีขึ้น มีการวางแผนในการทำงาน มีความละเอียดรอบคอบ รู้จักตั้งจุดมุ่งหมายในการทำงาน และสามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

อมรรวรรณ แก้วพ่อง (2542) สรุปว่า ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองมีลักษณะ ดังนี้

1. เอาใจใส่การงาน และการเรียน
2. มีความเพียรพยายาม
3. ใช้ความสามารถของตนเต็มที่
4. กล้าเผชิญความจริง และยอมรับผลการกระทำของตน
5. รู้จักหน้าที่ และกระทำตามหน้าที่อย่างดี
6. รักษาสิทธิ และหน้าที่ของตนเอง โดยไม่ละเมิดสิทธิ และหน้าที่ของผู้อื่น
7. ตรงต่อเวลา
8. เคารพต่อกฎระเบียบกฎเกณฑ์
9. ปรับปรุงงานในหน้าที่ ที่มีต่อตนเอง และที่มีต่อสังคมให้ดียิ่งขึ้น
10. คุณแลสุขภาพอนามัยของตน และรู้จักสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้อย่างเหมาะสม

ผู้วิจัยค้นคว้าสรุปได้ว่า ลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ คือการแสดงพฤติกรรมที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในการรับผิดชอบและรับชอบทุก ๆ การกระทำของตนเองไม่ว่าจะต่อส่วนตนหรือต่อส่วนรวม เป็นบุคคลที่มีความขยัน ซื่อสัตย์ รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองที่ต้องกระทำต้องปฏิบัติมีความเอาใจใส่ มีความละเอียดรอบคอบ ตรงต่อเวลา ปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้นเสมอ ยอมรับผลของการกระทำของตนเอง มีระเบียบวินัย มีความอดทนใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการทำงาน รักษาและเคารพระเบียบกฎเกณฑ์ ตั้งใจเล่าเรียนหมั่นใฝ่หาความรู้ ประพฤติตนเหมาะสม และสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาเอกสารอ้างอิงการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง 6 ด้าน ได้แก่

1. กล้าเผชิญความจริง และยอมรับผลการกระทำของตน
2. รู้จักหน้าที่ และกระทำตามหน้าที่อย่างดี
3. มีความอดทน
4. ตรงต่อเวลา
5. เคารพต่อกฎระเบียบกฎเกณฑ์
6. สามารถควบคุมตัวเองได้

2. แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ตัวแบบสัญลักษณ์

ถ้าจะกล่าวถึงเทคนิคการปรับพฤติกรรมที่สามารถใช้ได้ทั้งในการลดพฤติกรรมเพิ่มพฤติกรรม เสริมสร้างพฤติกรรมใหม่ๆ ตลอดจนปรับปรุงพฤติกรรมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นนั้น เห็นจะไม่มีเทคนิคใดทำได้ นอกจากเทคนิคการเสนอตัวแบบ (Modeling) เทคนิคการเสนอตัวแบบนี้ เริ่มพัฒนามาจากงานของ Bandura ไม่ว่าจะเป็นในโรงพยาบาล โรงเรียน คลินิก หรือแม้กระทั่งในสังคมวงกว้าง

เทคนิคการเสนอตัวแบบนี้ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ทั้งนี้นอกจากจะเป็นเทคนิคที่มีประสิทธิภาพสูงแล้ว ยังเป็นเทคนิคที่มีลักษณะใกล้เคียงกับวิถีชีวิตตามธรรมชาติของคนเรา เนื่องจากคนเรานั้นมีแนวโน้มที่จะลอกเลียนแบบซึ่งกันและกันอยู่แล้ว ดังนั้นการใช้เทคนิคการเสนอตัวแบบจึงทำให้ผู้ที่ถูกปรับพฤติกรรมนั้นไม่ค่อยรู้สึกขัดใจ หรือต่อต้าน จึงทำให้เทคนิคการเสนอตัวแบบมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.1 แนวคิดพื้นฐาน

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2549) กล่าวว่า การเสนอตัวแบบ เป็นเทคนิคที่พัฒนาจากแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura ที่มีความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมของคนเรานั้น ไม่ได้เป็นผลมาจากที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เขาอยู่เท่านั้น หากแต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคลที่ประกอบด้วยความคิดและความรู้สึกอีกด้วย ซึ่งปัจจัยด้านพฤติกรรมสภาพแวดล้อม ส่วนบุคคล จะมีลักษณะกำหนดซึ่งกันและกัน ถ้าปัจจัยใดเปลี่ยนแปลงไป อีกสองปัจจัยที่เหลือก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2553) ได้อธิบายว่า การเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนมากเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบ จึงเรียกการเรียนรู้จากการสังเกตว่า “การเรียนรู้โดยการสังเกต” หรือ

“การเลียนแบบ” สาเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนรู้ด้วยการสังเกต คือ ผู้เรียนจะต้องเลือกสังเกต สิ่งที่ต้องการเรียนรู้โดยเฉพาะ และสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ ผู้เรียนจะต้องมีการเข้ารหัส (Encoding) ในความทรงจำระยะยาวได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ผู้เรียนต้องสามารถที่จะประเมินได้ว่าตนเลียนแบบได้ดีหรือไม่ได้อย่างไร และจะต้องควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ด้วย (Metacognitive) และมนุษย์มีความสามารถที่จะรับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของการกระทำ การเรียนรู้ผลจากการตอบสนองที่ตามมาเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง โดยสังเกตจากผลที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลกระทำซึ่งมีทั้งผลทางบวกและทางลบ พฤติกรรมไหนทำแล้วได้ผลดีบุคคลก็จะเลือกกระทำพฤติกรรมนั้นต่อไป ส่วนพฤติกรรมไหนกระทำแล้วได้รับผลไม่ดี บุคคลก็จะไม่กระทำพฤติกรรมนั้นอีก สำหรับการเรียนรู้จากตัวแบบ Bandura กล่าวว่า เป็นการเรียนรู้จากการสังเกตที่ผู้อื่นกระทำแล้วจึงจำอย่างคร่าวๆเอามาเป็นแนวทางในการกระทำ และพฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้จากการสังเกตผ่านตัวแบบ (Modeling)

จึงสรุปว่า การเรียนรู้โดยการสังเกตจึงเป็นกระบวนการทางการรู้คิดหรือพุทธิปัญญา (Cognitive Processes) การเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning หรือการเลียนแบบ (Modeling) สิ่งแวดล้อม และตัวผู้เรียนมีความสำคัญเท่า ๆ กัน เพราะคนเรามีปฏิสัมพันธ์ (Interact) กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวเราอยู่เสมอการเรียนรู้เกิดจาก ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน พฤติกรรมของคนเรา ส่วนมากจะเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling)

การเรียนรู้ทางสังคม

Bandura (1977) ได้ให้ความสำคัญของการปฏิสัมพันธ์ของอินทรีย์และสิ่งแวดล้อม และถือว่าการเรียนรู้ก็เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม โดยผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน บันดูราได้ถือว่าทั้งบุคคลที่ต้องการจะเรียนรู้และสิ่งแวดล้อม เป็นสาเหตุของพฤติกรรม และยังได้ให้ความแตกต่างของการเรียนรู้ (Learning) และการกระทำ (Performance) ถือว่าความแตกต่างนี้สำคัญมาก เพราะคนอาจจะเรียนรู้อะไรหลายอย่างแต่ไม่กระทำ เป็นต้นว่านักศึกษาทุกคนที่กำลังอ่านเอกสารประกอบการสอนนี้คงจะทราบว่าการ โกงในการสอบ นั้นมีพฤติกรรมอย่างไร แต่นักศึกษาเพียงน้อยคนที่จะทำการ โกงจริง ๆ บันดูราได้

สรุปว่าพฤติกรรมของมนุษย์อาจจะแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท

- 1) พฤติกรรมสนองตอบที่เกิดจากการเรียนรู้ ผู้ซึ่งแสดงออกหรือกระทำสม่ำเสมอ
- 2) พฤติกรรมที่เรียนรู้แต่ไม่เคยแสดงออกหรือกระทำ

3) พฤติกรรมที่ไม่เคยแสดงออกทางการกระทำ เพราะไม่เคยเรียนรู้จริง ๆ

และบันดูราไม่เชื่อว่าพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจะคงตัวอยู่เสมอ ทั้งนี้เพราะสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และทั้งสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน

ขั้นของการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือเลียนแบบ

Bandura (1977) กล่าวว่า การเรียนรู้ทางสังคมด้วยการรู้จักจากการเลียนแบบ มี 2 ขั้น คือ ขั้นแรกเป็นขั้นการได้รับมาซึ่งการเรียนรู้ (Acquisition) ทำให้สามารถแสดงพฤติกรรมได้ ขั้นที่ 2 เรียกว่าขั้นการกระทำ (Performance) ซึ่งอาจจะกระทำหรือไม่กระทำก็ได้ บันดูรา Bandura 1977 อ้างถึงใน ประเทือง ภูมิภัทราคม, 2540) ได้อธิบายกระบวนการที่สำคัญในการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเรียนรู้โดยตัวแบบว่ามีทั้งหมด 4 อย่างคือ

1) กระบวนการความใส่ใจ (Attention) ความใส่ใจของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญมาก

ถ้าผู้เรียนไม่มีความใส่ใจในการเรียนรู้ โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบก็จะไม่เกิดขึ้น ดังนั้น การเรียนรู้แบบนี้ความใส่ใจจึงเป็นสิ่งแรกที่ต้องมี บันดูรากล่าวว่าผู้เรียนจะต้องรับรู้ ส่วนประกอบที่สำคัญของพฤติกรรมของผู้ที่เป็นตัวแบบ องค์ประกอบที่สำคัญของตัวแบบที่มีอิทธิพลต่อความใส่ใจของผู้เรียนมีหลายอย่าง เช่น เป็นผู้ที่มีเกียรติสูง (High Status) มีความสามารถสูง (High Competence) หน้าตาดี รวมทั้งการแต่งตัว การมีอำนาจที่จะให้รางวัลหรือลงโทษ คุณลักษณะของผู้เรียนก็มีความสัมพันธ์กับกระบวนการใส่ใจ ตัวอย่างเช่น วัยของผู้เรียน ความสามารถทางด้านพุทธิปัญญา ทักษะทางการใช้มือและส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย รวมทั้งตัวแปรทางบุคลิกภาพของผู้เรียน เช่น ความรู้สึกว่าคุณค่า (Self-Esteem) ความต้องการและทัศนคติของผู้เรียน ตัวแปรเหล่านี้มักจะเป็นสิ่งจำกัดขอบเขตของการเรียนรู้โดยการสังเกต

2) กระบวนการจดจำ (Retention Process) การที่ผู้เรียนหรือผู้สังเกตสามารถ

ที่จะเลียนแบบหรือแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบได้ก็เป็นเพราะผู้เรียนบันทึกสิ่งที่ตนสังเกตจากตัวแบบไว้ในความจำระยะยาว บันดูรา พบว่าผู้สังเกตที่สามารถอธิบายพฤติกรรม หรือการกระทำของตัวแบบด้วยคำพูด หรือสามารถมีภาพพจน์สิ่งที่ตนสังเกตไว้ในใจจะเป็นผู้ที่สามารถจดจำสิ่งที่เรียนรู้โดยการสังเกตได้ดีกว่าผู้ที่เพียงแต่ดูเฉย ๆ หรือทำงานอื่นในขณะที่ดูตัวแบบไปด้วย สรุปแล้วผู้สังเกตที่สามารถระลึกถึงสิ่งที่สังเกตเป็นภาพพจน์ในใจ (Visual Imagery) และสามารถเข้ารหัสด้วยคำพูดหรือถ้อยคำ (Verbal Coding) จะเป็นผู้ที่สามารถแสดงพฤติกรรมเลียนแบบจากตัวแบบได้ แม้ว่าเวลาจะผ่านไปนาน ๆ และนอกจากนี้ถ้าผู้สังเกตหรือผู้เรียนมีโอกาสที่จะได้เห็นตัวแบบแสดงสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ซ้ำก็จะเป็นการช่วยความจำให้ดียิ่งขึ้น

3) กระบวนการแสดงพฤติกรรมเหมือนกับตัวแบบ (Reproduction Process)

กระบวนการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบเป็นกระบวนการที่ผู้เรียน แปรสภาพ (Transform) ภาพพจน์ (Visual Image) หรือสิ่งที่จำไว้เป็นการเข้ารหัสเป็นถ้อยคำ (Verbal Coding) ในที่สุดแสดงออกมาเป็นการกระทำหรือแสดงพฤติกรรมเหมือนกับตัวแบบ ปัจจัยที่สำคัญของกระบวนการนี้คือความพร้อมทางด้านร่างกายและทักษะที่จำเป็นจะต้องใช้ในการเลียนแบบของผู้เรียน ถ้าหากผู้เรียนไม่มีความพร้อมก็จะไม่สามารถที่จะแสดงพฤติกรรมเลียนแบบได้ บันดูรา กล่าวว่า การเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบไม่ใช่เป็นพฤติกรรมที่ลอกแบบอย่างตรงไปตรงมา การเรียนรู้โดยการสังเกตประกอบด้วยกระบวนการทางพุทธิปัญญา (Cognitive Process) และความพร้อมทางด้านร่างกายของผู้เรียน ฉะนั้นในขั้นการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ (Reproduction) ของแต่ละบุคคลจึงแตกต่างกันไป ผู้เรียนบางคนก็อาจจะทำได้ดีกว่าตัวแบบที่ตนสังเกตหรือบางคนก็สามารถเลียนแบบได้เหมือนมาก บางคนก็อาจจะทำได้ไม่เหมือนกับตัวแบบเพียงแต่คล้ายคลึงกับตัวแบบมีบางส่วนเหมือนบางส่วน ไม่เหมือนกับตัวแบบ และผู้เรียนบางคนจะไม่สามารถแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ ฉะนั้น บันดูราจึงให้คำแนะนำแก่ผู้ที่มีหน้าที่เป็นตัวแบบ เช่น ผู้ปกครองหรือครูควรใช้ผลย้อนกลับที่ต้องตรวจสอบแก้ไข (Correcting Feedback) เพราะจะเป็นการช่วยเหลือให้ผู้เรียนหรือผู้สังเกตมีโอกาสทบทวนในใจว่าการแสดงพฤติกรรมของตัวแบบมีอะไรบ้าง และพยายามแก้ไขให้ถูกต้อง

4) กระบวนการจูงใจ (Motivation Process) แรงจูงใจของผู้เรียนที่จะแสดง

พฤติกรรมเหมือนตัวแบบที่ตนสังเกต เนื่องมาจากความคาดหวังว่า การเลียนแบบจะนำประโยชน์มาใช้ เช่น การได้รับแรงเสริมหรือรางวัล หรืออาจจะนำประโยชน์บางสิ่งบางอย่างมาให้ รวมทั้งการคิดว่าการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบจะทำให้ตนหลีกเลี่ยงปัญหาได้ ในห้องเรียนเวลาครูให้รางวัลหรือลงโทษพฤติกรรมของนักเรียน คนใดคนหนึ่งนักเรียนทั้งห้องก็จะเรียนรู้โดยการสังเกตและเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมหรือไม่แสดงพฤติกรรม เวลานั้นนักเรียนแสดงความประพฤติ เช่น นักเรียนคนหนึ่งทำการบ้านเรียบร้อยถูกต้องแล้วได้รับรางวัลชมเชยจากครู หรือให้สิทธิพิเศษก็จะเป็นตัวแบบให้แก่เด็กคนอื่น ๆ พยายามทำการบ้านมาส่งครูให้เรียบร้อย เพราะมีความคาดหวังว่าคงจะได้รับแรงเสริมหรือรางวัลบ้าง ในทางตรงข้ามถ้าเด็กคนหนึ่งถูกทำโทษเนื่องจากเขาของมารับประทานในห้องเรียน ก็จะเป็นตัวแบบของพฤติกรรม ที่นักเรียนทั้งชั้นจะไม่ปฏิบัติตามแม้ว่า Bandura จะกล่าวถึงความสำคัญของแรงเสริมบวกว่ามีผลต่อพฤติกรรมที่ผู้เรียนเลียนแบบตัวแบบ

อาจสรุปได้ว่า การเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบจะต้องมีการจัดรูปและองค์ประกอบของการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยกระตุ้นให้ผู้สังเกตเกิดความสนใจ ตั้งใจ ที่จะสังเกต

พฤติกรรมของตัวแบบจนสามารถจดจำและนำมาสร้างสัญลักษณ์แทนพฤติกรรมต่างๆของตัวแบบได้ การจูงใจที่เหมาะสมจะทำให้ผู้สังเกตกระทำพฤติกรรมตามตัวแบบได้ดี การสังเกตและแรงจูงใจจะให้แสดงผลแสดงพฤติกรรมหรือไม่แสดงพฤติกรรม ดังนั้นการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบจึงจำเป็นต้องเป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการย่อยทั้ง 4 ประการ ซึ่งถ้าหากขาดกระบวนการใดกระบวนการหนึ่งจะทำให้ผู้สังเกตไม่สามารถกระทำพฤติกรรมตามตัวแบบได้สมบูรณ์

แนวทางในการเลือกตัวแบบ ประเทือง ภูมิภักทราคม, 2540 ได้ให้แนวทางในการเลือกตัวแบบนั้นมีหลักการในการเลือก ดังนี้

1) ตัวแบบควรจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับผู้สังเกตทั้งในด้าน เพศ เชื้อชาติ และทัศนคติ ซึ่งการที่ตัวแบบมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับผู้สังเกตนั้น จะทำให้ผู้สังเกตมั่นใจได้ว่าพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออกมานั้นเหมาะสม และสามารถทำได้ เพราะบุคคลนั้นมีลักษณะคล้ายคลึงกับตน ซึ่งจะทำให้เขาเกิดความรู้สึกมั่นใจว่าเขาจะสามารถทำได้

2) ระดับความสามารถของตัวแบบนั้น ควรจะมีระดับที่ใกล้เคียงกับผู้สังเกต เพราะถ้าใช้ตัวแบบที่มีความสามารถสูง ก็จะทำให้ผู้ที่สังเกตคิดว่าเขาไม่น่าจะทำตามได้ ทำให้เขาปฏิเสธที่จะทำตามตัวแบบนั้น

3) ตัวแบบนั้นควรจะมีลักษณะที่เป็นกันเองและอบอุ่น

ลักษณะของผู้สังเกต

ผลของการเสนอตัวแบบนั้นจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้สังเกตด้วย ลักษณะของผู้สังเกตที่การเสนอตัวแบบควรพิจารณา มีดังต่อไปนี้

1) ความสามารถในการดำเนินการและเก็บจำข้อมูล จัดเป็นสิ่งสำคัญมากที่ผู้เสนอตัวแบบจะต้องพิจารณา ความสามารถดังกล่าวขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาของผู้สังเกต ดังนั้นควรเสนอตัวแบบให้สอดคล้องกับระดับสติปัญญาของผู้สังเกต

2) ความวิตกกังวล เป็นลักษณะหนึ่งที่มีผลต่อการเรียนรู้ ถ้าผู้สังเกตมีความวิตกกังวลมากเกิดไป ก็จะทำให้เกิดการรบกวนต่อการสังเกต ตลอดจนกระบวนการการเก็บพฤติกรรมของตัวแบบ จึงอาจจำเป็นที่จะต้องฝึกให้ผู้สังเกตรู้จักวิธีการผ่อนคลายก่อนการเสนอตัวแบบ ทั้งนี้เพื่อให้การผ่อนคลายไประงับความวิตกกังวลนั้น

3) บุคลิกภาพด้านอื่นๆ ของบุคคลที่มีผลต่อประสิทธิภาพการเสนอตัวแบบ เช่น ลักษณะหุ่นหันปล้นเล่น การรู้คุณค่าของตนเอง การรับรู้ถึงศักยภาพของแห่งตน สถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และเพศ เป็นต้น ซึ่งลักษณะดังกล่าวควรพิจารณาก่อนที่จะเสนอตัวแบบ

ประเภทของตัวแบบ

กาญจนา ไชยพันธุ์ (2549) กล่าวว่าตัวแบบสำหรับการเรียนรู้โดยการสังเกตแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1) ตัวแบบบุคคลจริง หมายถึง ตัวแบบจริงที่แสดงพฤติกรรมจริงให้ผู้สังเกตได้เห็น โดยทั่วไปตัวแบบจริงมีอิทธิพลต่อผู้สังเกตมากที่สุด

2) ตัวแบบสัญลักษณ์ หมายถึง ตัวแบบที่เป็นคนหรือกลุ่มคนในภาพยนตร์ โทรทัศน์หรือสื่อรูปภาพอื่นๆ การใช้ตัวแบบภาพยนตร์ (Film Modeling) เป็นกลวิธีหนึ่งที่จะดึงดูดความสนใจของผู้สังเกตได้มาก เนื่องจากภาพยนตร์และเสียงเป็นสิ่งที่ช่วยในการดึงดูดความสนใจ

3) คำบอกเล่าหรือสารบันทึก หมายถึง ตัวแบบที่แสดงการกระทำพฤติกรรมให้ผู้สังเกตโดยคำบอกเล่าด้วยคำพูดหรือการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร

พาวัวญ บุญประसार (2550) กล่าวว่า ตัวแบบแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) ตัวแบบที่มีชีวิตจริง (Live model) คือ ตัวแบบที่บุคคลสามารถสังเกตและมีปฏิสัมพันธ์ได้โดยตรง สามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมการแสดงออกได้ตามสภาพการณ์ และน่าสนใจมากกว่าตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ในการรับรู้ของคนบางคน

2) ตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic Model) คือ ตัวแบบที่เสนอผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ ภาพยนตร์ สไลด์ แถบบันทึกเสียง วิทยุ โทรทัศน์ การ์ตูน สถานการณ์จำลอง หรือหลายรูปแบบของสัญลักษณ์รวมกันเป็นตัวแบบอันหนึ่ง การเสนอตัวแบบด้วยวิธีเหล่านี้สามารถเตรียมเรื่องราวของตัวแบบไว้ล่วงหน้าได้ ทำให้มีผลดีในการที่จะเน้นจุดสำคัญของการแสดงพฤติกรรม สามารถควบคุมผลกระทบของตัวแบบได้ และใช้ได้กับกลุ่มคนจำนวนมาก ตัวแบบประเภทนี้สามารถเก็บไว้นำเสนอในครั้งต่อไปได้ด้วย แต่ถ้าตัวแบบสัญลักษณ์ไม่สมจริงหรือขัดแย้งกับพฤติกรรมของตัวแบบในชีวิตจริงอาจทำให้ผู้สังเกตเกิดความสับสนไม่เชื่อถือ และอาจไม่เลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบนั้น

อัญชญา โตศิลากุล (2544) ได้กล่าวถึง ตัวแบบแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) ตัวแบบที่มีชีวิตจริง (Live Model) เป็นตัวแบบที่บุคคลสามารถสังเกตเห็นได้ และมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงไม่ต้องผ่านสื่อต่างๆ

2) ตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic Model) เป็นตัวแบบที่ต้องเสนอผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ การ์ตูน หรือหนังสือ นวนิยาย เป็นต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ในการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ขอนแก่น จังหวัด

ชอบแก่น เพราะการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ สามารถดึงดูดความสนใจ และเตรียมเรื่องราวของตัวแบบไว้ล่วงหน้าได้ ทำให้มีผลดีในการที่จะเน้นจุดสำคัญของการแสดงพฤติกรรม สามารถควบคุมผลกระทบของตัวแบบได้ และใช้ได้กับกลุ่มคนจำนวนมาก ตัวแบบประเภทนี้สามารถเก็บไว้นำเสนอในครั้งต่อไปได้ด้วย

อิทธิพลของตัวแบบ

Bandura (1977) อ้างถึงใน สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2541) ได้กล่าวว่าตัวแบบนั้นมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล 3 ด้านด้วยกัน คือ

1) ช่วยให้บุคคลเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ๆ หรือทักษะใหม่ๆ ซึ่งจากผลของตัวแบบในลักษณะเช่นนี้เองทำให้เราสามารถนำเอาวิธีการเสนอตัวแบบไปสร้างพฤติกรรมใหม่ๆ ให้กับบุคคลที่ยังไม่เคยกระทำพฤติกรรมดังกล่าว

2) มีผลทำให้เกิดการระงับ (Inhibition) หรือการยุติการระงับ (Disinhibition) การแสดงพฤติกรรมของผู้สังเกตตัวแบบได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าเมื่อตัวแบบแสดงพฤติกรรมแล้วได้รับผลเช่นใด ถ้าตัวแบบแสดงพฤติกรรมแล้วได้รับผลที่เป็นสิ่งไม่พึงพอใจ แนวโน้มที่ผู้สังเกตตัวแบบจะไม่แสดงพฤติกรรมตามตัวแบบนั้นมีสูงมาก ก็เท่ากับว่า ตัวแบบทำหน้าที่ระงับการเกิดพฤติกรรมดังกล่าว แต่ถ้าพฤติกรรมใดที่ผู้สังเกตตัวแบบถูกระงับมาก่อน ได้เห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมดังกล่าว แล้วไม่ได้รับผลอย่างที่คุณสังเกตคาดว่าจะได้รับ หรือแสดงแล้วได้ผลทางบวก แนวโน้มที่ผู้สังเกตจะกระทำตามตัวแบบก็มีมากขึ้น ก็เท่ากับว่าพฤติกรรมที่เคยถูกระงับนั้นได้ถูกการยุติการระงับแล้ว

3) ช่วยให้พฤติกรรมที่เคยได้รับการเรียนรู้มาแล้วได้รับการแสดงออก หรือถ้าเคยแสดงออกแล้วแต่ทว่าไม่ค่อยได้แสดงออก ให้แสดงออกเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นผลของตัวแบบในลักษณะเช่นนี้ก็ทำหน้าที่เป็นสัญญาณกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมนั้นออกมาอิทธิพลของตัวแบบจะช่วยให้เรียนรู้พฤติกรรมใหม่ๆ หรือทักษะใหม่ๆ เกิดการระงับ (Inhibition) หรือการยุติการระงับ (Disinhibition) การแสดงพฤติกรรม และช่วยให้พฤติกรรมที่เคยได้เรียนรู้มา หรือเคยแสดงออกให้แสดงออกมากขึ้น

ปัจจัยที่ส่งเสริมการแสดงออก

ภายหลังจากที่คนเราตั้งใจและเก็บจำลักษณะของพฤติกรรมของตัวแบบได้เป็นอย่างดีแล้ว สิ่งที่จะต้องพิจารณาต่อมาก็คือทำอย่างไร จึงจะสามารถทำให้คนนั้นแสดงออก การแสดงออกนั้นควรเป็นการแสดงออกที่มีคุณภาพ และทำอย่างไรจึงจะทำให้บุคคลนั้นเอาสิ่งที่ตนเองเรียนรู้จากตัวแบบไปใช้ในสภาพการณ์อื่นๆ ด้วย ซึ่ง Perry & Furukawa (1996 อ้างถึงใน

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2541) ได้เสนอว่าการที่ส่งเสริมลักษณะของการแสดงออกทั้ง 3 ด้านนั้น ควรดำเนินการดังนี้

1) การสร้างสิ่งล่อใจเพื่อให้บุคคลแสดง อาจทำได้โดยการให้ตัวแบบได้รับการเสริมแรง ซึ่งการที่ตัวแบบได้รับการเสริมแรงพฤติกรรมดังกล่าว จะทำให้บุคคลอยากแสดงพฤติกรรมตามลักษณะของตัวแบบบ้าง นอกจากนั้นการให้การเสริมแรงโดยตรงต่อผู้ที่แสดงพฤติกรรมตามตัวแบบจะทำให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบนั้นขึ้นเอง สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะต้องพิจารณาคือ การที่ให้ตัวแบบเสริมแรงตนเอง

2) การทำให้การแสดงออกนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการชักจูง และมีกรให้ข้อมูลป้อนกลับ วิธีการคือให้บุคคลสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบแล้วก็ลองให้เขากระทำดู จากนั้นผู้บ่าบก็ควรจะให้ข้อมูลป้อนกลับ โดยการบอกถึงสิ่งที่เขาทำดีแล้ว และสิ่งที่เขาควรแก้ไข ในบางครั้งก็อาจจะใช้การเสนอตัวแบบแบบมีส่วนร่วม (Participant Modeling) ซึ่งพัฒนาโดย Ritter ซึ่งกระบวนการนี้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแบบและผู้สังเกต หลังจากมีการแสดงพฤติกรรมให้เห็นถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์แล้ว ตัวแบบก็จะนำผู้สังเกตไปที่ละขั้นตอน ถ้าเป็นไปได้ตัวแบบก็ควรจะให้ข้อมูลป้อนกลับทันทีที่ผู้สังเกตทำตามตัวแบบได้อย่างถูกต้องด้วย

ปัจจัยที่ส่งเสริมการแสดงออกทำได้โดยการให้ตัวแบบได้รับการเสริมแรง เพราะจะทำให้บุคคลอยากแสดงพฤติกรรมตามลักษณะของตัวแบบ อีกวิธีการหนึ่งคือให้บุคคลสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบแล้วก็ลองให้เขากระทำดู

วิธีการสร้างตัวแบบ

ในการสร้างตัวแบบนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดพฤติกรรมของตัวแบบโดยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเป็นพื้นฐานแนวคิดเกี่ยวกับการเสนอตัวแบบ โดยแนวทางในการสร้างตัวแบบ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2541) สามารถสรุปเป็นรายชื่อได้ดังนี้

1. ผู้ศึกษากำหนดวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้ผู้สังเกตเรียนรู้
2. ค้นคว้า รวบรวมเนื้อหาความรู้เนื้อหาในตัวแบบสัญลักษณ์ เพื่อให้ผู้สังเกตเกิดการเรียนรู้ และคาดหวังว่าถ้าเลียนแบบตามพฤติกรรมของตัวแบบนั้นจะได้รับผลการกระทำ

เช่นเดียวกับตัวแบบ

3. กำหนดตัวแบบที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับผู้สังเกต เนื่องจากแนวคิดในการเสนอตัวแบบนั้น บุคคลที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน จะทำให้ผู้สังเกตรู้สึกว่าการกระทำที่ตัวแบบกระทำขึ้นเป็นสิ่งที่เขาเองก็น่าจะทำได้

4. จัดสภาพการณ์ที่เอื้อให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ในพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกับพฤติกรรมของตัวแบบ

5. กำหนดพฤติกรรมของตัวแบบที่แสดงให้อยู่ในระดับความสามารถที่ใกล้เคียงกับผู้สังเกต เพื่อให้ผู้สังเกตรู้สึกว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่เขาเองก็น่าจะทำได้

6. กำหนดผลกรรมที่ตัวแบบได้รับ โดยให้การเสริมแรงกับตัวแบบเมื่อตัวแบบสามารถแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เพื่อให้ผู้สังเกตเรียนรู้และรู้สึกว่าหากตนเองมีพฤติกรรมเหมือนตัวแบบแล้ว ก็จะได้รับเสริมแรงเช่นกัน

7. กำหนดสถานการณ์และพฤติกรรมที่เรียนรู้ง่าย ข้อมูลพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงต้องแสดงอย่างละเอียด มีขั้นตอนชัดเจน และง่ายต่อการเลียนแบบ

8. นำสคริปต์การสร้างตัวแบบ รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อความชัดเจนว่าพฤติกรรมนั้นสามารถสังเกตเห็นได้หรือวัดได้ และเห็นตรงกันว่าหากผู้สังเกตได้ดูตัวแบบแล้วพฤติกรรมนั้นจะเกิดหรือไม่เกิด มีความเป็นไปได้หรือไม่

9. ดำเนินการสร้างตัวแบบตามสคริปต์ที่ผ่านความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญ
วิธีการดำเนินการเสนอตัวแบบ

การเสนอตัวแบบนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการดำเนินการเสนอตัวแบบให้มีประสิทธิภาพ ทำได้ง่ายไม่ยุ่งยาก และไม่ซับซ้อน นั่นคือ การสร้างตัวแบบโดยยึดหลักเกณฑ์ที่ได้จากปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการใช้ตัวแบบ ขั้นตอนในการพิจารณาจากดำเนินการเสนอตัวแบบควรพิจารณาดังต่อไปนี้ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2541)

1. กำหนดพฤติกรรมที่ต้องการจะให้ตัวแบบแสดงเพื่อให้บุคคลสังเกต และลอกเลียนแบบให้ชัดเจน

2. ความชัดเจนของพฤติกรรมนั้นจะต้องหมายถึง การสังเกตได้ วัดได้

3. จะต้องแน่ใจว่าพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงนั้น จะต้องอยู่ในระดับความสามารถของผู้ที่สังเกต ไม่เช่นนั้นจะก่อให้เกิดความคับข้องใจในการเรียนรู้ได้

4. จะต้องแน่ใจว่า พฤติกรรมที่จะให้บุคคลลอกเลียนแบบนั้น เป็นพฤติกรรมที่ทำให้ดูง่ายถ้าเป็นพฤติกรรมที่ซับซ้อนก็อาจจะแยกออกเป็นพฤติกรรมย่อยๆ จากนั้นอาจใช้คำพูดชี้แนะได้ เมื่อแยกพฤติกรรมที่ต้องการจะให้ลอกเลียนแบบออกมาเป็นพฤติกรรมย่อยๆ ก็ให้ตัวแบบพูดไปทีละพฤติกรรมพร้อมทั้งแสดงพฤติกรรมนั้นๆ ประกอบด้วย ซึ่งการทำเช่นนี้จะทำให้การลอกเลียนแบบเกิดได้ง่ายขึ้น

5. จะต้องแน่ใจได้ว่าผู้สังเกตนั้นตั้งใจสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบอย่างแท้จริง จึงอาจที่จะใช้สัญญาณที่เป็นคำพูดแก่ผู้สังเกตก่อน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดความสนใจ แต่การใช้

สัญญาะนั้นจะต้องไม่กระทำโดยพฤติกรรมที่รุนแรง เช่น กระจกตัวให้สังเกต เป็นต้น เพราะจะทำให้ผู้สังเกตลอกเลียนแบบพฤติกรรมที่รุนแรงได้

6. จะต้องแน่ใจเสมอว่าพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออกนั้นชัดเจนและกระทำ

สม่ำเสมอ

7. เมื่อผู้สังเกตตัวแบบลอกเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบได้ถูกต้อง หรือ

ใกล้เคียงกับพฤติกรรมของตัวแบบ จะต้องให้การเสริมแรงผู้ที่ลอกแบบทันที

8. การเสริมแรงที่ให้แก่ผู้ลอกเลียนแบบ หรือผู้สังเกตนั้น จะต้องใช้ตัวเสริมแรง

ที่มีประสิทธิภาพ

9. จะต้องแน่ใจได้ว่า ผู้ดำเนินการเสนอตัวแบบจะต้องไม่ควบคุมความสนใจของผู้

ผู้สังเกตตัวแบบด้วยวิธีการที่รุนแรง เช่น ตีหรือดุด่า เป็นต้น

10. ควรมีการรวบรวมข้อมูลที่แสดงออกถึงความก้าวหน้าของผู้สังเกตด้วย เพราะ

จะทำให้ผู้สังเกตได้รู้ว่าตนเองก้าวหน้าและเป็นตัวเสริมแรงที่ดีให้แก่ผู้สังเกตอีกด้วย

11. ในกรณีที่ผู้สังเกตไม่สามารถลอกเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบได้เลย

อาจจะใช้การชี้แนะโดยท่าทางเข้าช่วยด้วยได้ เพราะจะทำให้เรียนรู้ได้เร็วขึ้น

12. ในการเสนอตัวแบบนั้น เมื่อตัวแบบแสดงพฤติกรรมเป้าหมายแล้ว ควรมีการ

ให้เสริมแรงต่อตัวแบบด้วย การทำเช่นนี้จะเป็นการจูงใจให้ผู้สังเกตอยากลอกเลียนแบบมากยิ่งขึ้น

13. ควรเลือกตัวแบบที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับผู้สังเกตพร้อมทั้งให้มีความเด่น

ตลอดจนสามารถแสดงพฤติกรรมที่จะให้ลอกเลียนแบบได้อย่างคล่องแคล่วด้วย

ดังนั้นแนวทางในการเสนอตัวแบบจึงเป็นการจัดสถานการณ์เพื่อให้บุคคลเกิด

ความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้นนี้เองที่จะส่งผลให้บุคคลตัดสินใจที่จะ

กระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรม โดยกระบวนการเสนอตัวแบบจะเสนอตัวแบบที่บุคคลสนใจ และ

คิดอยากทำตาม และเมื่อบุคคลแสดงพฤติกรรมที่ทำตามตัวแบบแล้วสิ่งที่ตามมาคือผลการ

ตอบสนองที่เกิดขึ้นต่อพฤติกรรมนั้น

3. แนวคิดเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

3.1 การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

3.1.1 ความหมายของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

อาภา จันทรสกุล (2535) กล่าวว่า การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม คือ

การให้บริการปรึกษาแก่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปในเวลาเดียวกัน ซึ่งในกลุ่มจะมีสมาชิกประมาณ

6-12 คน นอกจากจะมีปฏิสัมพันธ์เชิงจิตวิทยากับผู้ให้คำปรึกษาแล้วจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิก

กลุ่มด้วย ฉะนั้นสมาชิกในกลุ่มแต่ละคน จึงเป็นทั้งผู้รับความช่วยเหลือ และเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ ในแง่มุมต่างๆ กันไป โดยเน้นให้สมาชิกได้แลกเปลี่ยน เปิดเผยถึงความรู้สึกต่อประสบการณ์ซึ่งกัน และกัน และให้สมาชิกได้พัฒนาตนเองเต็มขีดความสามารถ

วัชร ทรัพย์มี (2540) ให้ความหมายของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มว่า เป็นกระบวนการที่บุคคลซึ่งมีความต้องการตรงกันที่จะปรับปรุงตนเองในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือ ต้องการจะแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งร่วมกัน ปรึกษาหารือซึ่งกันและกัน โดยมีผู้ให้คำปรึกษาร่วมอยู่ ด้วย สมาชิกในกลุ่มจะมีโอกาสได้แสดงออกเกี่ยวกับความรู้สึกและความเห็นของแต่ละคน เป็นการ ได้ระบายความรู้สึกขัดแย้งในจิตใจ ได้สำรวจตนเอง ได้ฝึกการยอมรับตนเอง กล้าที่จะเผชิญปัญหา และได้ใช้ความคิดในการแก้ปัญหาหรือปรับปรุงตนเอง ทั้งรับฟังความรู้สึกและความคิดเห็นของ ผู้อื่น และได้ตระหนักว่า ผู้อื่นก็มีความรู้สึกขัดแย้งหรือความคิดเห็นเช่นเดียวกับตน

กาญจนา ไชยพันธุ์ (2549) ให้ความหมาย การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มว่า เป็นกระบวนการที่ผู้ให้คำปรึกษาจัดขึ้น เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้รับคำปรึกษาที่มีปัญหาคล้ายคลึงกัน หรือความต้องการเหมือนกัน ซึ่งมุ่งให้ผู้รับคำปรึกษาได้ปรับปรุงตัวเอง โดยผู้ให้คำปรึกษาจะคอย เอื้ออำนวยให้ผู้รับคำปรึกษาได้มีโอกาสสำรวจตัวเอง แสดงความรู้สึกและความคิดเห็น กล้าเผชิญ ความจริง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นภายใต้บรรยากาศที่อบอุ่น จริงใจ การยอมรับ ความไว้วางใจ และความเข้าใจซึ่งกันและกัน

จิราภรณ์ อารยะรังสฤษฎ์ (2540) ได้ให้ความหมาย การให้คำปรึกษาแบบ กลุ่มว่า เป็นกระบวนการที่ผู้ให้คำปรึกษาจัดขึ้น เพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้มารับบริการขอคำปรึกษา ซึ่งมีจำนวนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มาเข้าร่วมกลุ่มกัน โดยมีผู้ให้คำปรึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะและ บุคลิกภาพที่เหมาะสมในการเป็นผู้นำกลุ่ม ทำหน้าที่เอื้ออำนวยให้บรรยากาศในกลุ่มมีความอบอุ่น เป็นกันเอง รู้สึกปลอดภัย จนทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกไว้วางใจซึ่งกันและกัน และนำไปสู่การ เปิดเผยตนเอง เพื่อช่วยให้สมาชิกได้สำรวจและเผชิญหน้ากับปัญหาหรือสิ่งที่ทำให้เกิดความวิตก กังวล ด้วยการทำความเข้าใจและค้นหาวิถีทางในการแก้ไขปัญหานอกจากนี้กลุ่มยังช่วยเสริมสร้าง ให้สมาชิกมีการพัฒนาความสามารถของตนเอง มีแนวทางการปฏิบัติที่เป็นที่ยอมรับของสังคม และ รู้จักปรับตัวเพื่อการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าของตนเอง

Corey (1995) ให้ความหมายของการปรึกษาแบบกลุ่มว่า การให้คำปรึกษา แบบกลุ่มเป็นกระบวนการที่มุ่งให้ผู้รับคำปรึกษาเกิดความองงาม มีการพัฒนามีการส่งเสริมและ การป้องกันมีการตระหนักรู้ในตนเอง และการกำจัดสิ่งที่มาขัดขวางการเจริญเติบโต หรือ ความก้าวหน้าของบุคคล

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม หมายถึง กระบวนการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้รับคำปรึกษา ที่มีปัญหาคล้ายคลึงกัน หรือมีความต้องการเหมือนกัน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความเห็นอกเห็นใจกัน มีการพัฒนา ด้านความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ปัญหาของสมาชิกแต่ละคน ยอมรับ ความคิดเห็นของบุคคลอื่น และกล้าเผชิญความจริง มีความไว้วางใจและความเข้าใจซึ่งกันและกัน เรียนรู้วิธีที่จะทำให้ตนเองรู้สึกมีคุณค่า การวางแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาของตน โดยมุ่งพัฒนาและ ส่งเสริมให้ผู้รับคำปรึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงปรารถนา

3.1.2 จุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม มีจุดมุ่งหมายที่จะเป็นการช่วยให้บุคคลรู้จัก และเข้าใจตนเอง รู้จักแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ จากกลุ่มไปปฏิบัติจนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และช่วยให้บุคคลพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ได้ จุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม ดังนี้ Corey (1995 อ้างถึงใน มาลินี จุฑาปะมา, 2549)

- 1) เพื่อเรียนรู้การไว้วางใจตนเองและผู้อื่น
- 2) เพื่อรู้จักตนเองและค้นหาเอกลักษณ์แห่งตน
- 3) เพื่อรับรู้ว่าคนอื่นก็มีความต้องการและปัญหาคล้ายคลึงกับตน
- 4) เพื่อรู้จักตนเอง ยอมรับ และมั่นใจในตนเอง อันจะนำไปสู่การมี ทักษะใหม่ต่อการพัฒนาและการเข้าไปรับบทบาทของตนเอง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแสวงหา แนวทางแก้ไขปัญหา และมองหาวิธีลดความขัดแย้งในตนเอง
- 5) เพื่อเพิ่มความสามารถในการนำตนเอง การพึ่งตนเอง และความ รับผิดชอบต่อตนเองและสังคมที่อยู่
- 6) เพื่อกำหนดแผนสำหรับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ต้องการ และ รับผิดชอบที่จะปฏิบัติที่วางไว้
- 7) เพื่อเพิ่มความไวในการรับรู้ความรู้และความต้องการของผู้อื่น
- 8) เพื่อเรียนรู้วิธีการโต้แย้ง หรือเผชิญหน้ากับผู้อื่นอย่างตรงไปตรงมา ด้วย ท่าทีที่เอื้ออาทร ห่วงใย และจริงใจ
- 9) เพื่อรับรู้การตัดสินใจเลือกของตนเอง และการรู้จักเลือกอย่างฉลาด
- 10) เพื่อเรียนรู้การดำเนิน ที่เป็นไปตามความมุ่งหวังของตนเอง ไม่ขึ้นอยู่กับ ความหวังของผู้อื่น

11) เพื่อช่วยให้ค่านิยมที่ตนเองมีชัดเจนขึ้น เรียนรู้ที่จะปรับพฤติกรรมของตนเองไปตามครรลองของค่านิยมนั้น

สรุปได้ว่าจุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม มุ่งเน้นที่จะช่วยบุคคลให้ประสบผลสำเร็จและสามารถประเมินตนเอง เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองให้มากที่สุด สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง และนำตนเองได้ สามารถรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมได้ ให้สามารถสิ่งที่เรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติ เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

วัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

วัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม มีดังต่อไปนี้ (จิราภรณ์ อารยะรังษฤษฎ์, 2540)

- 1) เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกแต่ละคนได้ค้นพบความต้องการทางด้านจิตใจ และพัฒนาการของตนเอง
- 2) เพื่อช่วยให้สมาชิกค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง
- 3) เพื่อให้สมาชิกมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา
- 4) เพื่อช่วยให้สมาชิกพัฒนาทักษะทางสังคม และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพทางสังคม
- 5) เพื่อช่วยให้สมาชิกมีการยอมรับ มีความเข้าใจตนเอง และผู้อื่นเพิ่มขึ้น
- 6) เพื่อช่วยให้สมาชิกร่วมกันดำเนินการกับปัญหาที่มีลักษณะอย่างเดียวกัน และปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะกลุ่ม
- 7) เพื่อช่วยให้สมาชิกร่วมกันแก้ปัญหา และจัดการกับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจในเรื่องการศึกษาและอาชีพ
- 8) เพื่อช่วยให้สมาชิกตรวจสอบความรู้สึก ทศนคติ ค่านิยม และความคิดเกี่ยวกับตนเอง และประสบการณ์ที่เขามีอยู่
- 9) เพื่อให้สมาชิกได้เรียนรู้ใหม่ และมีพฤติกรรมปรับตัวตามที่ต้องการ

สรุปได้ว่าวัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกได้พัฒนาความสัมพันธ์ ยอมรับ มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่น รวมทั้งสมาชิกได้ร่วมกันแก้ปัญหา และจัดการกับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ เพื่อให้สมาชิกได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและปรับตัวตามที่ต้องการ

ขั้นตอนให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มแก่เด็กวัยรุ่น ผู้ให้คำปรึกษาอาจดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ (วัชร ทรัพย์มี, 2540)

1) ขั้นเตรียมการ จะต้องกำหนดว่าในการจัดกลุ่มแต่ละกลุ่มนั้นต้องการกลุ่มประเภทใด จุดประสงค์คืออะไร เด็กวัยรุ่นจะได้อะไรจากกลุ่ม กระบวนการคัดเลือกเป็นอย่างไร จำนวนกี่คน พบกันเมื่อไร ความถี่ในการเข้ากลุ่ม จำนวนครั้งในการเข้ากลุ่ม ระยะเวลาในการเข้ากลุ่มแต่ละครั้ง กฎเกณฑ์ของกลุ่มมีอย่างไรบ้าง ตลอดจนการประเมินและการติดตามผล เป็นสิ่งที่จะต้องเตรียมให้พร้อม

2) ขั้นการเลือกสรร ในขั้นการคัดเลือกเด็กวัยรุ่นเพื่อการเข้าร่วมกลุ่ม ควรคำนึงองค์ประกอบด้านอายุ เพศ บุคลิกภาพ ขนาดของกลุ่ม ช่วงเวลาและความถี่ในการดำเนินกลุ่ม และรวมถึงการ ควรเลือกเด็กวัยรุ่นที่มีปัญหาหรือความต้องการที่คล้ายคลึงกัน

3) ขั้นสัมภาษณ์ก่อนเข้ากลุ่ม ก่อนที่จะเข้าร่วมกลุ่มควรได้พบกับเด็กวัยรุ่นเป็นรายบุคคล เพื่ออธิบายให้เด็กวัยรุ่นได้เข้าใจว่าการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มคืออะไร รายละเอียดที่จำเป็น และประโยชน์ต่อการเข้ากลุ่ม ตลอดจนถามความสนใจในการเข้าร่วมกลุ่มด้วย

4) ขั้นการเข้ากลุ่มครั้งแรก การเข้ากลุ่มครั้งแรกต้องมีการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างในกลุ่ม เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกัน เกิดบรรยากาศแห่งความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทำให้เด็กวัยรุ่นกล้าพูดกล้าแสดงความคิดเห็น หรือแสดงความรู้สึกของตนเอง และผู้ให้คำปรึกษาควรอธิบายให้สมาชิกได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการเข้ากลุ่ม และบทบาทของสมาชิก ผู้ให้คำปรึกษาต้องใช้ทักษะอย่างถูกต้อง รู้ว่าจังหวะใดควรทำตัวอย่าง หรือจังหวะใดควรพูดอะไร และจะต้องสามารถประเมินบรรยากาศของกลุ่ม และสังเกตท่าทีของสมาชิกแต่ละคนได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้สมาชิกแต่ละคนได้พัฒนาความไว้นือเชื่อใจ และมีสัมพันธ์ทางอันดีต่อกัน การให้คำปรึกษาขั้นนี้ควรเกี่ยวข้องกับการสำรวจแนวคิด และความรู้สึกยังไม่ควรเริ่มแก้ไข

5) ขั้นดำเนินการ เป็นขั้นที่สมาชิกจะนำปัญหา และเรื่องราวของตนเอง มาเล่าให้เพื่อนฟัง และเปิดโอกาสให้สมาชิกคนอื่นๆ แสดงความคิดเห็นหรือช่วยตนแก้ไขปัญหา ถ้าเป็นกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ ในขั้นนี้สมาชิกจะมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มในระดับสูง ซึ่งจะนำไปสู่ความเต็มใจและมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหากลุ่ม ผู้นำกลุ่มจะเป็นผู้สังเกตการณ์คอยสนับสนุนให้สมาชิกมีส่วนร่วมกันแก้ไขปัญหามากขึ้น ซึ่งขั้นนี้จะใช้เวลาแต่ละคนได้พูดเรื่องราว และความรู้สึกของตนเอง กล้าเผชิญปัญหา ยอมรับความจริง ยอมรับคำวิจารณ์ของผู้อื่นที่มีต่อตนเอง

รู้จักตนเองยิ่งขึ้น ทั้งสามารถเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ตลอดจนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เห็น
 ู่ทางในการแก้ไขปัญหา หรือปรับปรุงตนเอง

6) ขั้นตอนการให้คำปรึกษา ในขณะที่กลุ่มกำลังใกล้ยุติการดำเนินการ
 ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องเตรียมสมาชิกให้พร้อมสำหรับการยุติกิจกรรมกลุ่ม สนับสนุนให้สมาชิก
 ประเมินการพัฒนาของตนเองในระหว่างประสบการณ์กลุ่ม และที่จํานำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

7) ขั้นตอนประเมินผล หลังจากจบกิจกรรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มแล้ว
 ผู้ให้คำปรึกษาต้องทำการประเมินกิจกรรมนั้นๆ โดยกลวิธีต่างๆ เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกตหรือ
 การใช้แบบสอบถาม เป็นต้น

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการให้คำปรึกษากลุ่ม เป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้กลุ่ม
 ประสบความสำเร็จ ดังนั้น ในการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มต้องวางแผนกำหนดขั้นตอนดำเนินการให้
 เหมาะสม และสามารถนำไปใช้ได้จริง และการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มแก่เด็กวัยรุ่น เป็นลักษณะการ
 ทำให้เด็กวัยรุ่นยอมรับความช่วยเหลือที่จำเป็น เพื่อให้ตนพร้อมที่จะเผชิญต่อสิ่งที่ตนเองต้อง
 รับผิดชอบ ทั้งนี้ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องเข้าใจเด็กวัยรุ่นให้มากกว่าเด็กวัยรุ่นกำลังแสวงหาสิ่งที่มี
 ความหมายในชีวิตประจำวัน ซึ่งจำเป็นต้องเกี่ยวข้องโดยตรงกับการแสวงหาเอกลักษณ์ของเด็ก
 วัยรุ่น ต้องสัมพันธ์กับการเพิ่มความเข้าใจตนเอง และการพัฒนาทักษะทางสังคม การได้พบ
 บุคคลอื่นกำลังสู้กับปัญหาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันย่อมทำให้ตนสามารถยอมรับปัญหาของตนเอง
 ได้มากขึ้น การได้เห็นคนอื่นรู้จักจัดการกับปัญหาของเขา เป็นแรงใจที่ดีสำหรับตนเอง และการได้
 ช่วยเหลือคนอื่นจะเป็นการเพิ่มให้เกิดการเคารพตนเองได้มากขึ้น ดังนั้นการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม
 จึงเหมาะสำหรับเด็กวัยรุ่น เพราะการให้คำปรึกษากลุ่มสามารถตอบสนองความต้องการที่
 สำคัญของเด็กวัยรุ่นได้ โดยเฉพาะในเรื่องการให้ความช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มได้ และการรับความ
 ช่วยเหลือจากกลุ่มได้ช่วยในขณะเดียวกัน

ทักษะการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

ทักษะการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภท ชูชัย สมितिไกร
 (2528 อ้างถึงใน เพียงเพ็ญ เอี่ยมลลอ, 2541)

1. ทักษะเชิงตอบสนอง (Reaction Skills)

ทักษะเชิงตอบสนอง คือ ทักษะที่ผู้นำกลุ่มใช้เพื่อตอบสนอง และรับรู้การสื่อ
 ความของสมาชิกกลุ่ม ประกอบด้วยทักษะย่อยๆ อีกหลายทักษะ ดังนี้

1) การฟัง (Listening) การฟังเป็นทักษะที่มีความสำคัญมากที่สุด ผู้นำกลุ่ม
 ควรเป็นผู้นำกลุ่มใช้เพื่อตอบสนอง และรับรู้การสื่อความของสมาชิกกลุ่ม ประกอบด้วยทักษะย่อยๆ
 อีกหลายทักษะ ดังนี้

1.1) การฟัง (Listening) การฟังเป็นทักษะที่มีความสำคัญมากที่สุด ผู้นำกลุ่มควรจะเป็นผู้ฟังที่แน่ใจว่า ตนมีความเข้าใจในการสื่อความของสมาชิกกลุ่ม การฟังควรจะฟังด้วยความกระตือรือร้น กล่าวคือ มีการประสานสายตา การวางท่าทางของร่างกายที่บ่งบอกถึงความสนใจ และมีการสะท้อนข้อความที่ได้ยินเพื่อตรวจสอบว่า เข้าใจถูกต้อง เพราะสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะสื่อให้รู้ถึงการยอมรับ ความเคารพนับถือ และสื่อถึงความเข้าใจอย่างแท้จริงแก่สมาชิกทุกคน

1.2) การทวนซ้ำ (Restatement) การทวนซ้ำเป็นทักษะในการทบทวนเนื้อหาใจความที่สมาชิกได้พูดออกมา เปรียบเสมือนเสียงสะท้อนให้ผู้พูดได้ยินในสิ่งที่พูดทันที โดยมีจุดประสงค์เพื่อสื่อให้ผู้พูดได้ทราบว่า มีผู้กำลังรับฟัง นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้พูดได้พิจารณาสิ่งที่พูดให้ลึกซึ้งลงไป

1.3) การสะท้อนความรู้สึก (Reflection) เป็นทักษะที่แสดงออกให้สมาชิกได้ทราบว่า ผู้นำกลุ่มไม่เพียงแต่ได้ยินสิ่งที่เขาพูดเท่านั้น แต่ยังเข้าใจสิ่งที่อยู่ภายในใจของเขาด้วยการสะท้อนความรู้สึกอาจจะเน้นในด้านเนื้อหาของคำพูดหรือความรู้สึกก็ได้ เป็นการนำเอาสิ่งที่อยู่ในใจออกมาตีแผ่ด้วยคำพูดที่ชัดเจน การสะท้อนความรู้สึกเป็นทักษะที่มีประโยชน์มาก เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้นำกลุ่มสามารถก้าวเข้าไปสู่โลกภายในของผู้พูดได้ และจะช่วยให้ผู้พูดสามารถแสดงออกในสิ่งที่เขาอาจจะไม่เปิดเผยออกมาในสถานการณ์อื่นๆ

1.4) การทำให้กระจ่าง (Clarifying) เป็นการทำให้ข้อมูลที่ยังคลุมเครือมีความกระจ่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยอาจจะขอร้องให้สมาชิกพูดซ้ำอีกครั้งหนึ่ง หรืออาจจะช่วยสมาชิกค้นหาคำพูดที่ตรงกับความหมายมากที่สุด

1.5) การสรุป (Summarizing) เป็นการดึงเอาใจความสำคัญของการสนทนาหรืออภิปรายกลุ่มออกมา และเสนอออกไปด้วยคำพูดที่กระชับ การสรุปมีประโยชน์ในการช่วยให้สมาชิกกลุ่มได้มุ่งความสนใจไปสู่ประเด็นที่สำคัญ และเมื่อต้องการเปลี่ยนจุดสนใจจากสมาชิกคนหนึ่งไปสู่สมาชิกอีกคนหนึ่ง

2) ทักษะเชิงปฏิสัมพันธ์ (Interaction Skills) เป็นทักษะที่นำกลุ่มใช้เพื่อควบคุม และชี้นำปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในกลุ่ม และยังช่วยเอื้ออำนวยต่อการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม ประกอบด้วยทักษะดังต่อไปนี้

2.1) การควบคุมดำเนินการ (Moderation) เป็นทักษะที่ผู้นำกลุ่มใช้เพื่อควบคุมปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม เพื่อเป็นการประกันว่าทุกคนจะได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และให้การอภิปรายเกิดประโยชน์แก่สมาชิกทั้งหมด ผู้นำกลุ่มต้องวางตัวเป็นกลาง เพื่อมิให้สมาชิกรู้สึก ผู้นำกลุ่มมีความลำเอียง

2.2) การแปลความ (Interpretation) เป็นการนำเอาสิ่งที่สมาชิกพูดมาตีความใหม่ให้ลึกซึ้งมากกว่าที่เขาพูด เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งมากกว่าเดิม กล่าวอีกนัยหนึ่ง การแปลความเป็นการให้ความเห็นเชิงวินิจฉัย (Diagnostic Opinion) และเป็นความพยายามที่จะสื่อความหมายของคำพูดที่ซ่อนเร้นอยู่ให้สมาชิกทราบ

2.3) การเชื่อมโยง (Linking) เป็นทักษะในการนำเอาความคิดที่มีร่วมกันของสมาชิกมาเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดความแน่นแฟ้นมากขึ้น นอกจากนี้การเชื่อมโยงยังใช้ในการแยกแยะความเห็นที่ต่างกันต่อประเด็นหนึ่งๆ

2.4) การสกัดกั้น (Blocking) เป็นทักษะที่ผู้นำกลุ่มใช้ในการป้องกันมิให้กลุ่มหรือสมาชิกบางส่วนกระทำสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาหรือไม่เหมาะสม ในการใช้ทักษะนี้ผู้นำกลุ่มจะต้องใช้ความรู้ของตนเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม และมีความไวในการรับรู้ (Sensitivity) เพื่อเข้าแทรกแซงมิให้เกิดการกระทำที่เป็นผลร้ายต่อสมาชิกกลุ่ม แต่ทั้งนี้ผู้นำกลุ่มจะต้องกระทำด้วยท่าทีที่อบอุ่น แต่หนักแน่นมั่นคง และไม่ถูกรอบงำด้วยอารมณ์โทสะ

2.5) การสนับสนุน (Supporting) เป็นทักษะในการให้แรงเสริมให้กำลังใจและมีให้การสนับสนุนต่อสมาชิกกลุ่ม ที่เขาได้พยายามมีส่วนร่วมในกลุ่ม ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากที่สุด ในยามที่สมาชิกกำลังเปิดเผยปัญหาส่วนตัว หรือกำลังระบายความคิดเห็นที่แฝงไว้ด้วยอารมณ์ และยังเป็นประโยชน์ต่อการช่วยให้สมาชิกที่นิ่งเงียบ และขี้อายได้แสดงความรู้สึคนักคิดของตนเองออกมา

2.6) การจำกัด (Limiting) เป็นทักษะที่ใช้ในการกำหนดขอบเขตการกระทำของกลุ่ม เพื่อป้องกันการกระทำที่เกินเลย และเบี่ยงเบนออกไป อันจะเป็นการลบล้างสิทธิส่วนบุคคล หรือมีผลให้เกิดการกระทำที่ขาดความรับผิดชอบ

2.7) การปกป้อง (Protection) เป็นทักษะในการปกป้องมิให้สมาชิกวิพากษ์วิจารณ์อย่างเกินควร โยนความผิดให้ผู้อื่น หรือพูดทำร้ายจิตใจกัน ทักษะนี้เป็นสิ่งจำเป็นในการต่อสู้แรงกดดันของกลุ่ม ซึ่งจะสร้างปัญหาขึ้นในขณะนั้น โดยส่วนมากแล้วผู้นำกลุ่มจำเป็นต้องป้องกันสมาชิกคนใดคนหนึ่งจากการถูกไล่ต้อนของกลุ่ม แต่ในบางครั้งก็ยังใช้เพื่อป้องกันกลุ่มย่อยๆ ในกลุ่มมิให้ถูกปฏิบัติอย่างไม่เหมาะสม

2.8) การหาความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน (Consensus Taking) เป็นทักษะในการค้นหาว่าสมาชิกมีจุดยืนของตนอย่างไรในปัญหาต่างๆ ที่ได้อภิปรายกันในกลุ่ม เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสรุปความคิดเห็นที่แตกต่างกันในกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกเข้าใจอย่างชัดเจนว่าตนเองยืนอยู่ที่ตรงไหน เมื่อเทียบกับคนอื่นๆ

3) ทักษะเชิงปฏิบัติการ (Action Skills) ทักษะเชิงปฏิบัติการนั้นเปรียบเสมือนพาหนะที่ผู้นำกลุ่มใช้เพื่อส่งเสริม และกำกับกระบวนการของกลุ่ม ทักษะนี้จะช่วยให้กลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ในระดับลึกมากขึ้น และเป็นแนวทางสำหรับให้ผู้นำกลุ่มได้ใช้ความชำนาญของตนให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกและกลุ่มโดยรวม ประกอบด้วยทักษะ ดังนี้

3.1) การถาม (Questioning) การถามคำถามจะช่วยให้สมาชิกได้พิจารณาลักษณะของตนเอง และความสนใจที่ยังไม่เคยขบคิด คำถามยังสามารถช่วยเคลื่อนย้ายความเจียบออกไป และก้าวสู่การอภิปรายที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ลักษณะคำถามควรเป็นคำถามปลายเปิด (Open – ended Question) ที่เปิดช่องทางให้สมาชิกได้พูดตามความต้องการของเขา

3.2) การค้น (Probing) เป็นทักษะที่ช่วยให้สมาชิกกลุ่มได้มองตนเอง และปัญหาของเขาได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น ภายใต้การนำของผู้นำกลุ่ม บ่อยครั้งที่สมาชิกไม่ก้าวเข้ามารับผิดชอบต่อตนเอง ในการมองปัญหาของตนเองให้ลึกซึ้ง แต่ยินยอมกระทำ ถ้าผู้นำกลุ่มมีบทบาทที่เข้มแข็ง ทักษะนี้ผู้นำกลุ่มจะทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากตระหนักถึงความจำกัดของสมาชิกคนนั้นๆว่าสามารถจะก้าวลงไปได้ลึกถึงขั้นไหน การพูดเพื่อให้ค้นหาคำจะทำได้ในลักษณะของการหยั่งดูท่าทีเพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกคนนั้นได้เลือกว่า จะก้าวต่อไปหรือหันหลังกลับ การค้นมีประโยชน์ในการช่วยให้สมาชิกได้เรียนรู้กระบวนการของการสำรวจจิตใจตนเอง (Introspection) และสามารถใช้เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้กลุ่มได้ก้าวไปสู่ปฏิสัมพันธ์และปัญหาที่ลึกซึ้งมากขึ้นเรื่อยๆ

3.3) การเผชิญหน้า (Confronting) แนวความคิดของการเผชิญหน้าก็คือการสังเกต และชี้ให้เห็นอย่างจริงใจและตรงไปตรงมา เพื่อให้ผู้รับคำปรึกษาทราบว่าอะไรกำลังเกิดขึ้นอยู่จริงๆ ทักษะการเผชิญหน้ามีลักษณะของการเสี่ยง (Risk) กล่าวคือ อาจเกิดการต่อต้านจากผู้รับคำปรึกษา ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่สบายใจตามมาได้ อย่างไรก็ตามการเผชิญหน้าควรกระทำในลักษณะการหยั่งดูและไม่บีบบังคับ ทักษะนี้จะมีประโยชน์มากที่สุดในการช่วยเหลือให้กลุ่มจัดการกับความไม่สอดคล้องกัน หรือขัดแย้งกันในพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน และนอกจากนี้ยังมีประโยชน์ในการทำให้สมาชิกเข้าไปรับผิดชอบต่อปัญหาของตนเอง

3.4) การร่วมเปิดเผยตนเอง (Personal Sharing) เป็นทักษะที่ผู้นำกลุ่มใช้ในการเปิดเผยตนเองต่อกลุ่ม ทักษะนี้มีความสำคัญก็เพราะว่า ไม่ว่าเวลาใดก็ตามที่ผู้นำกลุ่มได้ร่วมเปิดเผยความรู้สึกนึกคิดส่วนตัว จะมีผลกระทบต่อกลุ่มอย่างมาก ด้วยเหตุผลเช่นนี้การร่วมเปิดเผยตนเองของผู้นำกลุ่ม จึงสามารถกระทำไปเพื่อเอื้ออำนวยต่อกระแสกลุ่มจะต้องมีความไวในการกำหนดว่าจะเปิดเผยตนเองมากเท่าใด ทักษะนี้มีประโยชน์ในการเป็นแบบอย่างแก่สมาชิก และช่วยให้สมาชิกได้มองเห็นผู้นำกลุ่มว่าเป็นมนุษย์คนหนึ่งเช่นเดียวกัน รวมทั้งชี้ให้เห็นด้วยว่า ผู้นำกลุ่มมีความเต็มใจที่จะร่วมเปิดเผยตนเองเช่นเดียวกับสมาชิก

3.5) การเป็นแบบ (Modeling) เป็นทักษะในการสาธิตให้สมาชิกได้เห็นถึงพฤติกรรมที่เหมาะสม ซึ่งอยากจะทำให้สมาชิกได้เรียนรู้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเข้ากลุ่ม และการดำเนินชีวิตส่วนตัว โดยเฉพาะทักษะในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น

4. แนวคิดเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มทฤษฎีการเผชิญความจริง (The Reality Theory)

การให้การปรึกษาแบบเผชิญความจริง เป็นการให้การปรึกษาที่เน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่อยู่บนพื้นฐานทฤษฎีบำบัดด้วยการเผชิญความจริง ผู้ให้การปรึกษาช่วยให้ผู้รับการปรึกษาวางแผนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างมีระบบ โดยการอธิบายให้ผู้รับการปรึกษาเข้าใจว่าพฤติกรรมนั้นเป็นไปตามกฎเกณฑ์หรือไม่ เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาเปลี่ยนพฤติกรรมทางความคิดก่อนแล้วจึงเปลี่ยนพฤติกรรมภายนอกที่สังเกตเห็นได้เป็นเป้าหมายสุดท้าย

ความเป็นมาของทฤษฎีแบบเผชิญความจริง

เบญจมาศ กลิ่นดี (2553) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีแบบเผชิญความจริง ว่าอยู่บนพื้นฐานแนวคิดทฤษฎี ผู้ให้กำเนิดทฤษฎีนี้คือ ดร. William Glasser เป็นจิตแพทย์ชาวอเมริกัน เกิดเมื่อปี ค.ศ. 1924 ที่เมืองคลีฟแลนด์ มลรัฐไอโอวา เขาจบปริญญาด้านวิศวกรรมเคมี เริ่มต้นงานจิตเวชครั้งแรกโดยใช้การบำบัดรักษาแบบจิตวิเคราะห์ Glasser เชื่อว่า พฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้เกิดจากความเจ็บป่วยทางจิตแต่เกิดจากความไม่รับผิดชอบ การแก้ไขพฤติกรรมคือการสอนให้คนรับผิดชอบแก้ไขปัญหอย่างรู้ตัว ดังนั้น Glasser จึงให้ความสำคัญแก่ “จิตรู้สำนึก” จากแนวคิดที่ขัดแย้งในเรื่องดังกล่าว ผนวกกับผลจากการบำบัดรักษาด้วยวิธีจิตวิเคราะห์ ทำให้ Glasser ตระหนักว่าวิธีนี้ไม่อาจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผู้ให้การบำบัดรักษาด้วยวิธีจิตวิเคราะห์ได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ดังนั้น Glasser จึงได้พัฒนาวิธีการบำบัดรักษาแบบใหม่ โดยให้ความสำคัญแก่การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหของผู้ให้การบำบัดรักษา ในการแก้ไขพฤติกรรมของผู้มีปัญหา จึงได้พัฒนา Glasser และทดลองใช้วิธีการบำบัดรักษา และการให้การปรึกษาที่เน้นการแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเยาวชนให้มีประสิทธิภาพขึ้นเรียกว่า “การบำบัดรักษาแบบเผชิญความจริง” โดยฝึกให้เยาวชนกล้าเผชิญ ความจริง และรับผิดชอบต่อผลกระทบของตน โดยมีหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือหลักความเป็นจริง ซึ่งหมายถึงการรับรู้โลกตามความเป็นจริง บุคคลต้องเผชิญความจริงคือพฤติกรรมในปัจจุบัน หลักความรับผิดชอบ ซึ่งหมายถึงความสามารถในการสนองความต้องการของตนและไม่ทำให้อื่นขาดความสามารถในการสนองความต้องการ ต้องทำให้ผู้มีปัญหารับผิดชอบการกระทำที่สนองความต้องการ และหลักความถูกต้องหรือผิด ซึ่งหมายถึงการตัดสินคุณค่าทางจริยธรรม หรือการประเมินพฤติกรรมไม่ว่าถูก

หรือผิด ดีหรือเลว เพื่อเป็นการชี้นำพฤติกรรม หลักการทั้งสามเรียกย่อๆ ว่า 3R's เทคนิคที่สำคัญในการให้การปรึกษาคือ “การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา” ได้แก่ การที่ผู้ให้การปรึกษาสร้างความไว้วางใจให้เกิดแก่ผู้รับการปรึกษา จนผู้รับการปรึกษากล้าเผชิญความจริง

สรุปได้ว่าการให้การศึกษาระบบเผชิญความจริงใช้หลักการและวิธีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้กล้าเผชิญความจริง และรับผิดชอบการกระทำของตน โดยมีหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือหลักความเป็นจริง บุคคลต้องเผชิญความจริงคือพฤติกรรม ในปัจจุบันหลักความรับผิดชอบ ซึ่งหมายถึงความสามารถในการสนองความต้องการของตนและไม่ทำให้อื่นขาดความสามารถในการสนองความต้องการ ต้องทำให้ผู้มีปัญหารับผิดชอบต่อกระทำที่สนองความต้องการ และหลักความถูกหรือผิด ซึ่งหมายถึงการตัดสินใจทางจริยธรรม หรือการประเมินพฤติกรรมไม่ว่าถูกหรือผิด ดีหรือเลว เพื่อเป็นการชี้นำพฤติกรรมพฤติกรรม

ความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติมนุษย์

มนุษย์มีพฤติกรรมที่เกิดจากจิตรูสำนึก ไม่ได้ถูกผลักดันโดยจิตไร้สำนึกหรือสัญชาตญาณ มนุษย์ทุกคนมีแรงผลักดันเพื่อการมีสุขภาพจิตที่ดี ซึ่งแสดงใน 2 ระดับคือ ระดับสรีระและจิตใจในระดับสรีระมนุษย์มีธรรมชาติของการกระทำเพื่อให้ได้รับอาหารน้ำ และที่พักอาศัย กล่าวอีกนัยหนึ่งพฤติกรรมของมนุษย์ถูกควบคุมโดยความต้องการทางสรีระเพื่อการอยู่รอด เช่น การหายใจ การย่อยอาหาร การขับเหงื่อ และอื่นๆ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่กระทำอย่างอัตโนมัติ สำหรับระดับจิตใจ พฤติกรรมของมนุษย์ถูกควบคุมด้วยความต้องการ 4 ประการคือ ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ความต้องการอำนาจอิสระ และความสนุกสนาน การได้รับการตอบสนอง ความต้องการเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับความต้องการเอกลักษณ์ ซึ่งเอกลักษณ์ได้รับการตอบสนองผ่านประสบการณ์ของการได้รับความรัก และความรู้สึกมีคุณค่า Glasser เชื่อว่าธรรมชาติของมนุษย์จะมีพฤติกรรมโน้มไปทางการกระทำเพื่อได้รับการยอมรับในฐานะคนคนหนึ่ง มากกว่าให้ผู้อื่นยอมรับเพราะได้ปฏิบัติงานใดงานหนึ่ง การมีเอกลักษณ์ส่วนตัวที่มีมาก่อนหรือให้ความสำคัญก่อนการปฏิบัติ มนุษย์มีการเรียนรู้ตลอดเวลา มีการเปลี่ยนแปลงเอกลักษณ์และพฤติกรรมที่ขึ้นกับการเลือกตัดสินใจของมนุษย์ มนุษย์อาจเลือกทำให้ตนทุกข์ยากหรือเลือกสิ่งที่ส่งผลดีกับสุขภาพจิต

1) ความต้องการพื้นฐาน มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความต้องการพื้นฐาน 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1.1) ความเป็นเจ้าของ หมายถึง ความต้องการรักและถูกรัก ต้องการติดต่อสัมพันธ์หรือมีความเกี่ยวเนื่องกับผู้อื่น

1.2) ความมีอำนาจ/สัมฤทธิ์ผล หมายถึง ความรู้สึกสำเร็จในการกระทำมีความสามารถความภาคภูมิใจ ความสำเร็จ และความสามารถควบคุมชีวิตตน

1.3) ความสนุกสนาน หมายถึง ความรู้สึกดีในชีวิต สามารถหัวเราะเล่น และรู้สึกยินดีที่เกิดเป็นมนุษย์

1.4) ความมีอิสระและอิสรภาพ หมายถึง การสามารถเลือกด้วยตนเอง สามารถดำรงชีวิตอย่างปราศจากข้อจำกัด ข้อบังคับที่มากเกินไปหรือไม่จำเป็น

1.5) การมีชีวิตรอด หมายถึง การมีสิ่งจำเป็นในชีวิต เช่น มีอาหาร อากาศที่อยู่อาศัย มีสุขภาพที่ดี มีความปลอดภัยมั่นคงความต้องการเหล่านี้อาจเกิดความขัดแย้งกันได้ เช่น คนที่มีความต้องการอำนาจมากอาจประสบความยุ่งยากในการทำให้คนอื่นพึงพอใจ สูญเสียความสามารถนารสร้างสัมพันธภาพ

ความต้องการทั้ง 5 นี้ ไม่ได้เรียงลำดับของการตอบสนอง แม้ว่ามนุษย์ส่วนมากเลือกที่จะตอบสนองการมีชีวิตรอดเป็นลำดับแรก แต่ก็มีตัวอย่างของคนที่ยอมแลกชีวิตเพื่ออิสรภาพ หรือเพื่อความรักต่อบุคคลอื่น นอกจากนี้งานวิจัยหลายชิ้นแสดงให้เห็นว่า อัตราส่วนของคนที่ฆ่าตัวตายจำนวนมากเกิดจากความเหงาที่รุนแรง ซึ่งสะท้อนถึงความต้องการความรักและความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มอย่างมาก ความจริงแล้ว Glasser เชื่อว่า ความต้องการความรัก ความต้องการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น การมีโอกาสแสดงความห่วงใยและการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเป็นความต้องการที่เด่นมากที่สุด และปัญหาในระยะยาวของมนุษย์คือปัญหาที่เกิดจากสัมพันธภาพด้วยเหตุนี้ในกระบวนการปรึกษา ผู้ให้การปรึกษาจะช่วยผู้รับการปรึกษาให้มีการสำรวจสัมพันธภาพที่มีความหมายกับเขา และส่งเสริมให้มนุษย์ประเมินสิ่งที่เขากระทำอยู่ เช่น สิ่งที่เขากระทำอยู่ในขณะนี้ช่วยให้เขามีความสนิทสนมหรือเข้าใจบุคคลที่เขาต้องการได้หรือไม่ ถ้าไม่ ผู้ให้การปรึกษาจะช่วยผู้รับการปรึกษาหาหนทางแสดงพฤติกรรมใหม่ที่น่าไปสู่สัมพันธภาพที่ดีกว่าเดิม

2) โลกที่มีคุณภาพ Glasser เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนจะอยู่ในภาพของโลกที่มีคุณภาพอยู่ในใจ ทุกคนมีจินตนาการของชีวิตที่อยากจะเป็นบุคคลหรือสิ่งของที่ต้องการครอบครอง ประสบการณ์หรือสถานที่ท่องเที่ยวที่ปรารถนาจะไป ความเชื่อและค่านิยมที่สนับสนุนภาพของโลกที่มีคุณค่าเหล่านี้จะชี้นำบุคคลให้มีความพยายามตอบสนองความต้องการ และเป็นตัวชี้นำการกระทำเพื่อตอบสนองความสำเร็จ การกระทำเพื่อตอบสนองความสำเร็จถือว่าการเลือกที่มีความรับผิดชอบ การกระทำเพื่อตอบสนองความรักจัดว่าเป็นการเลือกที่ขาดความรับผิดชอบ และมีแนวโน้มไม่ตอบสนองความต้องการ ผู้ให้การปรึกษาแนวคิดนี้เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนสามารถเลือกภาพที่ปรากฏอยู่ในโลกของตน ถ้าบุคคลเลือกภาพที่ไม่สามารถบรรลุได้หรือไม่สามารถตอบสนอง

ความต้องการ บุคคลจะเกิดความคับข้องใจและผิดหวัง อย่างไรก็ตามการตระหนักรู้ถึงความ ต้องการและภาพที่ปรากฏในโลกของตน จะทำให้บุคคลสามารถเลือกได้อย่างฉลาดโดยคำนึงถึง ความเป็นจริงและความเป็นไปได้ ทำให้สามารถควบคุมชีวิตได้ดีกว่า ตลอดจนตอบสนองความ ต้องการได้มากกว่า

3) ความคับข้องใจ ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่มนุษย์ต้องการกับสิ่งที่ มนุษย์ได้รับรู้ว่าได้รับจากสิ่งแวดล้อมเรียกว่า ความคับข้องใจ ความคับข้องใจทำให้เกิดพฤติกรรม ที่เฉพาะเจาะจงเป็นพฤติกรรมที่มีเป้าหมายเพื่อลดช่องว่างระหว่างสิ่งที่มนุษย์ต้องการกับสิ่งที่ได้รับ ได้รับ บางครั้งการแสดงพฤติกรรมที่เฉพาะเจาะจงนี้ประสบความสำเร็จ และหลายครั้งก็ล้มเหลว ทั้งนี้มนุษย์ได้แสดงความพยายามอย่างดีที่สุดเพื่อให้ความต้องการของตนได้รับการตอบสนอง พฤติกรรมที่แสดงนั้นจัดว่าเป็นพฤติกรรมที่มีลักษณะองค์รวมซึ่ง Glasser ใช้คำว่า “ทั้งหมด” แทน ซึ่งประกอบด้วยการกระทำ ความคิด ความรู้สึก และระบบสรีระวิทยา

4) พฤติกรรมทั้งหมดและแรงจูงใจ ตามทัศนะของ Glasser พฤติกรรม ทั้งหมดประกอบด้วย การกระทำ ความคิด ความรู้สึก และการทำหน้าที่ทางสรีระวิทยา ทุกพฤติกรรมที่มนุษย์แสดงเป็นสิ่งที่กระทำโดยเจตนาหรือถูกเลือกให้กระทำ บุคคลสามารถ ควบคุมพฤติกรรมและความคิดได้โดยตรง ซึ่งองค์ประกอบทั้งสองส่วนนี้จะส่งผลให้บุคคลควบคุม ความรู้สึกและสรีระได้โดยอ้อม Glasser เปรียบส่วนต่างๆ ของพฤติกรรมทั้งหมดว่าเปรียบเสมือน ล้อรถ ซึ่งการกระทำและความคิดเป็นเสมือนล้อหน้า อารมณ์ ความรู้สึก และการทำหน้าที่ของ สรีระเป็นเสมือนล้อหลัง ดังนั้นผู้ให้การศึกษาแบบเผชิญความจริงจะไม่ปล่อยให้ผู้รับการปรึกษา พุดบรรยายเกี่ยวกับสิ่งที่รบกวนจิตใจ ทำให้เสียใจ โกรธ วิตกกังวล ซ้ำแล้วซ้ำอีก เพราะความรู้สึก เหล่านั้นเป็นสิ่งที่ผู้รับการปรึกษาไม่สามารถควบคุมโดยตรง ผู้ให้การศึกษาจะแสดงความเข้าใจ ปัญหาและจะค่อยๆ ให้ผู้รับการปรึกษาเปลี่ยนมาสนใจสิ่งที่เขาสามารถควบคุมได้ ซึ่งหมายถึง ส่วนที่เป็นพฤติกรรมและความคิด หลังจากนั้นจะช่วยให้ผู้รับการปรึกษาวางแผนเพื่อแสดง พฤติกรรมใหม่ มีการกระทำใหม่ที่แตกต่างจากที่เขาเคยกระทำ เพื่อที่จะรู้สึกดีขึ้นและทำให้ความ ต้องการได้รับการตอบสนองมากขึ้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการให้การศึกษาแบบเผชิญความจริง ให้ความสำคัญกับความคิดและการกระทำ เป็นการปรึกษาที่อิงแนวคิดพฤติกรรมกรูการคิด พฤติกรรมทั้งหมดของมนุษย์ล้วนมีเป้าหมาย และแสดงไปเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐาน ที่ทุกคนต้องการเหมือนกัน ดังนั้นแต่ละคนจะมีแบบฉบับเฉพาะตนในการตอบสนองความต้องการ บุคคลจะมีแรงจูงใจเพื่อประสานช่องว่างระหว่างสิ่งที่มิแล้วกับสิ่งที่ต้องการ อย่างไรก็ตามแรงจูงใจ นี้้อาจลดน้อยลง เพราะถูกบั่นทอนโดยความรู้สึกหงาหรือความรู้สึกขาดแคลน ผู้ให้การศึกษา แบบเผชิญความจริง จะแสวงหาหนทางที่ลดความรู้สึกดังกล่าว แต่จะไม่กระทำโดยตรงกับ

ความรู้สึก ผู้ให้การปรึกษาจะเปลี่ยนความคิดในสิ่งที่อยากได้กับความต้องการที่จำเป็น รวมทั้งเปลี่ยนพฤติกรรมที่มีเป้าหมายให้ตรงกับความต้องการที่จำเป็น

5) การรับรู้และความเป็นจริงในปัจจุบัน การรับรู้ “ความเป็นจริง” ของโลกและตนเอง ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ที่เป็นอัตวิสัยของบุคคล ความจริงนี้เป็นความจริงในปัจจุบันหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของผู้ให้การปรึกษาแบบเผชิญความจริง คือการทำความเข้าใจและการรับรู้ความเป็นจริงในปัจจุบันของผู้รับการปรึกษาที่มีต่อสิ่งแวดล้อมและตนเอง หลังจากเข้าใจแล้วผู้ให้การปรึกษาจะทำหน้าที่ช่วยให้ผู้รับการปรึกษาประเมินการรับรู้เสียใหม่

สรุปโดยรวม การแสดงพฤติกรรมทั้งหมดอยู่กับปัจจุบัน ณ ที่นี้ สิ่งที่มนุษย์กระทำ คิด รู้สึก มีเป้าหมายเพื่อตอบสนองความต้องการปัจจุบัน และเชื่อว่าพฤติกรรมมนุษย์ถูกกำหนดโดยอิทธิพลของความขัดแย้งในอดีต หรือพฤติกรรมถูกควบคุมโดยสิ่งเร้าภายนอก การเข้าใจอดีตจะช่วยให้เกิดความตระหนักรู้ต่อปัญหาที่นำเสนอในปัจจุบัน ตระหนักรู้ถึงประสบการณ์ที่นำมาใช้เป็นบทเรียนในปัจจุบัน ผู้รับการปรึกษาอาจมีประวัติที่ไม่ได้รับการตอบสนองมาเป็นเวลานาน แต่ปัญหาที่แท้จริงคือความต้องการนั้นยังไม่ได้รับการเติมเต็มในปัจจุบัน ดังนั้นผู้ให้การปรึกษาจะใช้ความเข้าใจอดีตของผู้รับการปรึกษา เพื่อตั้งให้หันเหมาสนใจกับการสร้างความเข้มแข็งและพฤติกรรมที่สามารถตอบสนองความพึงพอใจในปัจจุบันและอนาคต เมื่อผู้รับการปรึกษาเริ่มเรียนรู้ที่จะตอบสนองความต้องการในปัจจุบันเพิ่มขึ้น อิทธิพลของความทรงจำในอดีตจะเริ่มละลาย และเมื่อผู้รับการปรึกษาจะสามารถเคลื่อนไปข้างหน้า จากความเข้มแข็งที่เริ่มสร้างกลายเป็นความเข้มแข็งที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้เกิดขึ้นได้ด้วยความมุ่งมั่นและการทำงานอย่างหนักหน่วง โดยได้รับการสนับสนุนให้กำลังใจ

จุดประสงค์ของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริง

วัชร ทรัพย์มี (2540) ได้อธิบายจุดประสงค์ดังนี้

- 1) ช่วยให้บุคคลรับผิดชอบที่จะแก้ปัญหา และมีทักษะในการคิดแก้ปัญหาโดยพิจารณาความเป็นจริง
- 2) ป้องกันมิให้บุคคลปล่อยชีวิตให้ล่องลอย โดยสนับสนุนให้วางโครงการในอนาคต และมีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินโครงการตามที่วางไว้
- 3) ส่งเสริมบุคคลให้มีวุฒิภาวะ คือมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และสามารถช่วยเหลือ ตัวเองได้
- 4) ช่วยให้บุคคลรู้จักตนเอง ว่าต้องการอะไรในชีวิต
- 5) ช่วยให้บุคคลรู้จักวิธีการสนองความต้องการตนเอง อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิผู้อื่น

6) ช่วยให้คุณคลตระหนักในคุณค่าของตนเอง โดยแนะนำให้รู้จักสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่นให้ได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับความผูกพันทางสังคม การให้และการได้รับความรักจากผู้อื่น

7) ช่วยให้คุณคลประเมินค่านิยม รู้จักพิจารณาว่าอะไรถูกอะไรผิด สิ่งใดควรกระทำ และสิ่งใดควร ละเว้น

ลักษณะบทบาทและหน้าที่ผู้ให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริง

วัชร ทรัพย์มี (2540) ได้สรุปลักษณะบทบาทและหน้าที่ผู้ให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริง ควรปฏิบัติ ดังนี้

- 1) เป็นผู้ชอบปฏิบัติสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สนใจบุคคลอื่น
- 2) เป็นผู้มีความรัก ความอบอุ่น เป็นมิตร เปิดเผย มีความจริงใจและมองโลกในแง่ดี
- 3) เป็นผู้เต็มใจที่จะเปิดเผยและอภิปรายเรื่องต่างๆ กับผู้รับคำปรึกษา ตลอดจนให้ความอบอุ่นเป็นมิตรกับผู้รับคำปรึกษา
- 4) ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ สนองความต้องการของตัวเอง โดยไม่ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น
- 5) ในการให้ความช่วยเหลือผู้รับการปรึกษา ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องสร้างสัมพันธภาพอันใกล้ชิดกับผู้รับคำปรึกษา
- 6) ผู้ให้คำปรึกษาจะสอนวิธีที่ควรปฏิบัติแก่ผู้รับคำปรึกษา ด้วยการสอนโดยตรง
- 7) ผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษาจะช่วยกันวางแผนโครงการ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และสนับสนุนให้ผู้รับคำปรึกษามุ่งมั่นที่จะปฏิบัติตามโครงการที่วางไว้ โดยไม่มีข้อแก้ตัวใดๆทั้งสิ้น

กล่าวโดยสรุปลักษณะบทบาทและหน้าที่ของผู้ให้คำปรึกษา คือ การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น เป็นผู้มีความรัก ความอบอุ่น เป็นมิตร พร้อมทั้งจะเปิดเผยและอภิปรายเรื่องราวต่างๆ กับผู้รับคำปรึกษา สนับสนุนให้ผู้รับคำปรึกษามุ่งมั่นที่จะปฏิบัติตามโครงการที่วางไว้ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์

เทคนิคการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริง

Glasser (1977) ได้เสนอเทคนิคในการให้คำปรึกษา ดังนี้

1) ความเกี่ยวข้องกับผู้มีปัญหา (Involvement) โดยหน้าที่ผู้ให้คำปรึกษาต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับผู้มีปัญหา ทำการสื่อสารที่ดี มีความสนใจและเอาใจใส่ต่อผู้มีปัญหา

2) พฤติกรรมในปัจจุบัน (Current Behavior) ไม่มีใครเลยที่จะได้รับสำเร็จในเรื่องเอกลักษณ์แห่งตน ถ้าหากบุคคลนั้นไม่ตระหนักรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองในปัจจุบัน ผู้ให้คำปรึกษาต้องช่วยให้บุคคลได้รับรู้พฤติกรรมของตนเอง

3) ตัดสินใจคุณค่า (Value Judgement) ในขั้นนี้ผู้ให้คำปรึกษาจะให้ผู้รับคำปรึกษาได้มีโอกาสพิจารณาพฤติกรรมของตนเอง ตัดสินพฤติกรรมของตนเองโดยมองในแง่ของจุดมุ่งหมายของพฤติกรรมและความต้องการในโลกที่แท้จริง ผู้รับคำปรึกษาจะตัดสินว่าพฤติกรรมนั้นมีข้อดีสำหรับตัวเองและบุคคลที่สำคัญในชีวิตเขา นอกจากนี้ต้องตัดสินว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นที่ยอมรับของสังคมหรือไม่

4) การวางแผนพฤติกรรม (Planning Responsible Behavior) เมื่อผู้รับคำปรึกษาได้ตัดสินคุณค่าของพฤติกรรมแล้วว่า พฤติกรรมอะไรดีไม่ดี ผู้ให้คำปรึกษาก็ช่วยต่อไปอีก โดยให้เขาได้วางแผนที่เป็นจริง เพื่อดำเนินการสิ่งที่เขาตัดสินใจไปแล้ว อีกประการหนึ่งต้องพิจารณาว่าแผนการนั้น ไม่เกินความสามารถของผู้รับคำปรึกษาที่จะกระทำสำเร็จ และแน่ใจว่าผู้รับคำปรึกษามีแรงจูงใจที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ตามแผนการที่วางไว้

5) ข้อผูกพัน (Commitment) ในบางครั้งแม้จะมีแผนการคืออย่างไรก็ตาม ก็ไม่อาจกล่าวได้ว่าบุคคลจะประสบผลสำเร็จ ดังนั้นหน้าที่ของผู้ให้คำปรึกษาที่สำคัญประการหนึ่งคือ การสร้างข้อผูกพันทั้งหลายที่จะเป็นข้อผูกพันกับตัวเอง

6) การไม่มีข้อแก้ตัว (No Excuses) เมื่อผู้รับคำปรึกษากระทำตามข้อผูกพันสำเร็จ ผู้รับคำปรึกษาควรพิจารณาคุณค่าพฤติกรรมใหม่อีกครั้ง ถ้าหากว่ายังมีพฤติกรรมนั้นยังใช้ได้ก็จะต้องตรวจสอบแผนการที่วางไว้ และถ้าหากแผนนั้นยังดี มีเหตุผล สิ่งที่มาคือการสร้างข้อผูกพันใหม่หรืออาจไม่ยอมรับข้อผูกพันนั้นก็ได้ ในกรณีผู้รับคำปรึกษาปฏิเสธที่จะสร้างแผนใหม่ก็จะทำให้การให้คำปรึกษาสิ้นสุดลง ถ้าผู้รับคำปรึกษายินดีจะสร้างข้อมูลใหม่ ผู้ให้คำปรึกษาจะช่วยเขาและให้เขายอมรับว่าจะไม่มีข้อแก้ตัวใดๆ หากแผนนั้นล้มเหลวอีก

7) ไม่มีการลงโทษ (No Punishment) การทำโทษจะสร้างความเจ็บปวดทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยทั่วไปมนุษย์จะใช้การลงโทษเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรม การลงโทษนั้นจริงๆ แล้วการทำโทษมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ การทำให้ผู้รับคำปรึกษาได้รับความผิศจริงๆ

กล่าวโดยสรุปแล้ว การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริง เป็นการให้การปรึกษาที่เน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ผู้ให้การปรึกษาช่วยให้ผู้รับการปรึกษาวางแผนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างมีระบบ โดยการอธิบายให้ผู้รับการปรึกษารู้และเข้าใจว่าพฤติกรรมนั้นเป็นไปตามกฎเกณฑ์หรือไม่ เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาเปลี่ยนพฤติกรรมทางความคิดก่อนแล้วจึงเปลี่ยนพฤติกรรมภายนอกที่สังเกตเห็นได้เป็นเป้าหมายสุดท้าย

การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงสำหรับวัยรุ่น

เด็กวัยรุ่นจะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากวัยอื่นๆ การจัดการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มให้กับเด็กวัยรุ่น ควรศึกษาถึงลักษณะพัฒนาการ ความต้องการ ความสนใจ และการแสดงอารมณ์ของวัยรุ่นให้มีความเข้าใจ จึงจะสามารถตอบสนองความต้องการวัยรุ่นได้ถูกต้องและเหมาะสม เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทั้งร่างกายและจิตใจ ทำให้ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มีอารมณ์ที่รุนแรง ต้องการแสวงหาเอกลักษณ์ของความเป็นผู้ใหญ่ให้กับตนเอง แสวงหาความเป็นอิสระ แต่ขณะเดียวกันก็ยังอยู่ในภาวะต้องพึ่งผู้อื่น และลักษณะอื่นๆ ที่เป็นลักษณะเฉพาะวัยของวัยรุ่น ดังนั้นการจัดกลุ่มการให้คำปรึกษาสำหรับวัยรุ่นจึงควรคำนึงถึงลักษณะและความต้องการของวัยรุ่น เพื่อให้สอดคล้องและตอบสนองความต้องการของเขา ในการตั้งวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ก็ควรให้สอดคล้องกับความต้องการของวัยรุ่นดังต่อไปนี้ Ohlsen (1977 อ้างถึงใน จิราภรณ์ อารยะรังสฤษฎ์, 2540)

- 1) กำหนดวัตถุประสงค์ที่มีความหมายหลายๆแง่มุมของชีวิต เพื่อเอื้ออำนวยให้สมาชิกกลุ่มแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเอง
- 2) ให้มีความเข้าใจในสิ่งที่สมาชิกสนใจ ความสามารถ และความถนัดของเขาให้ดีขึ้น
- 3) ปรับปรุงทักษะสำหรับโอกาสในการแสวงหาเอกลักษณ์ และประเมินสิ่งเหล่านี้ในลักษณะของความสนใจ ความสามารถ และความถนัดของตนเอง
- 4) เสริมสร้างทักษะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อตระหนักถึงปัญหาและหาทางแก้ไข อันจะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ
- 5) เสริมสร้างความไวในการรับรู้ความต้องการของผู้อื่น และปรับปรุงทักษะของการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นให้สนองความต้องการของเขาเหล่านั้น
- 6) ปรับปรุงทักษะในการสื่อสาร เพื่อการแสดงออกถึงความรู้สึกที่แท้จริงของตน ไปยังบุคคลที่เกี่ยวข้อง และร่วมพิจารณาความรู้สึกของเขาเหล่านั้นด้วย

7) มีระยะที่จะตรวจสอบสิ่งที่เขาเชื่อ มีอิสระในการตัดสินใจ มีการเสี่ยงอย่างมีเหตุผล และถ้าทำผิดพลาดก็ควรเรียนรู้จากการกระทำที่ผิดพลาดนั้น

8) ปรับปรุงทักษะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพื่อการติดต่อกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในลักษณะที่ถึงพร้อมด้วยวุฒิภาวะ เช่น พ่อแม่ ครู เป็นต้น

9) สนับสนุนการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายในการพัฒนาพฤติกรรมของเขา และยังคงรักษาขอบเขตของพฤติกรรมนั้นไว้

10) พัฒนาความรู้และทักษะสำหรับการแก้ไขปัญหาด้วยความมีวุฒิภาวะทั้งร่างกายและการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์

11) ปรับปรุงทักษะสำหรับการดำเนินชีวิตในบทบาทของผู้ใหญ่

การจัดการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มให้กับเด็กวัยรุ่น ควรศึกษาถึงลักษณะพัฒนาการ ความต้องการ ความสนใจ และการแสดงอารมณ์ของวัยรุ่นให้มีความเข้าใจ จึงจะสามารถตอบสนองความต้องการวัยรุ่นได้ถูกต้องและเหมาะสม เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อให้สอดคล้องและตอบสนองความต้องการของเขา

ประโยชน์และคุณค่าของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มสำหรับเด็กวัยรุ่น

1) เด็กวัยรุ่นในกลุ่มได้พบว่าคนอื่น ๆ ก็มีปัญหาเช่นเดียวกับเขาเหมือนกัน

2) การยอมรับ การสนับสนุนจากเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม จะกระตุ้นให้เด็กวัยรุ่นในกลุ่มยอมรับที่จะเผชิญกับปัญหาของเขา

3) กลุ่มเป็นตัวแทนของสังคม เป็นที่ซึ่งเด็กวัยรุ่นทุกคน มีโอกาสที่จะแสดงและทดลองพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

4) เด็กวัยรุ่นแสดงพฤติกรรมและความรู้สึกของตนเอง ตลอดจนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนได้จากที่ตระหนักถึงความปลอดภัย ความไว้วางใจสมาชิกอื่นภายในกลุ่ม

5) เด็กวัยรุ่นเรียนรู้ที่จะมีการให้และรับความช่วยเหลือ ตามบทบาทของตนภายในกลุ่ม

6) เด็กวัยรุ่นมีโอกาที่จะเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาของเด็กวัยรุ่นคนอื่นด้วยการสังเกต

7) การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มมักจะทำให้เด็กวัยรุ่นในกลุ่มต้องการที่จะได้รับการช่วยเหลือเป็นรายบุคคล

8) บรรยากาศแห่งความเป็นกันเองของกลุ่มทำให้ผู้มาขอคำปรึกษาเป็นครอบครัวเดียวกัน นำไปสู่การเปิดเผยปัญหาทางครอบครัว

9) การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มได้ผลมากสำหรับเด็กวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่แสวงหาเอกลักษณ์ของตนเอง และต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน

10) การที่ครูได้พบปะเด็กวัยรุ่นหลายคนในเวลาเดียวกัน ช่วยประหยัดเวลา และเปิดโอกาสแก่ครูได้ใช้เวลาสำหรับบุคคลอื่นๆ ได้ทั่วถึงยิ่งขึ้น (มาลินี จุฑาปะมา, 2549)

จากประโยชน์และคุณค่าของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มดังกล่าว สรุปได้ว่าการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม ใช้ได้ผลมากสำหรับเด็กเยาวชน ซึ่งเป็นวัยที่แสวงหาเอกลักษณ์ของตนเอง และต้องการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ครู ผู้ให้คำปรึกษา สามารถให้คำปรึกษาได้หลายคนในเวลาเดียวกัน บรรยากาศของกลุ่มทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกปลอดภัยไว้วางใจ กล้าเปิดเผยปัญหาของตนเอง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เยาวชนมีโอกาสรียนรู้บทบาทของการเป็นผู้ให้และผู้รับความช่วยเหลือภายในกลุ่ม ให้เยาวชนมีการพัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเองได้

การเตรียมสมาชิกกลุ่ม

ผู้นำกลุ่มควรจะชี้แจงกฎเกณฑ์พื้นฐานของกลุ่ม รวมทั้งต้องกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ชัดเจน เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายและหน้าที่ของกลุ่ม และเพื่อเป็นการตัดสินใจว่าจะเข้ากลุ่ม ผู้นำกลุ่มควรกำหนด โครงสร้าง และกฎเกณฑ์พื้นฐานที่เฉพาะเจาะจง เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติของสมาชิกในการเข้ากลุ่ม กฎเกณฑ์พื้นฐานที่สำคัญมีดังต่อไปนี้คือ (Corey, et. al., 1982: 36-39 อ้างถึงใน จิราภรณ์ อารยะรังษฤษฎ์, 2540)

1) สมาชิกจะต้องเข้าร่วมประชุมกลุ่มและมีส่วนร่วมในกลุ่มโดยการแสดงความคิดเห็น และแสดงปฏิกิริยาสะท้อนกลับแก่สมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม

2) สมาชิกจะต้องให้ความเชื่อถือและมีความมั่นใจในสิ่งที่สมาชิกคนอื่นๆ พูดยกภายในกลุ่ม

3) สมาชิกจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะของตนเอง และผลลัพธ์ที่เกิดตามมา ซึ่งเขามีความต้องการและปรารถนาที่จะตรวจสอบ

4) สมาชิกไม่ควรสูบบุหรี่ในระหว่างมีการประชุมกลุ่ม

5) สมาชิกจะต้องได้รับการยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้ปกครองของเขาในการมาเข้ากลุ่ม

6) สมาชิกจะต้องไม่ใช้ยาเสพติดใดๆ ในระหว่างเข้ากลุ่ม หรือมาเข้ากลุ่มภายใต้อิทธิพลของยาเสพติด

7) สมาชิกทุกคนจะถูกคาดหวังให้มาเข้ากลุ่มทุกครั้ง เพราะการขาดสมาชิกคนใดคนหนึ่งจะมีผลต่อกลุ่มทั้งหมด

8) สมาชิกจะต้องหลีกเลี่ยงการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทางเพศกับสมาชิกภายในกลุ่มระหว่างที่ยังอยู่ในช่วงของการจัดกลุ่ม

9) สมาชิกจะต้องไม่ใช้การแสดงออกทางร่างกายอย่างรุนแรงในการเข้ากลุ่ม หรือใช้วาจาที่หยาบคายกับสมาชิกคนอื่นๆ

10) สมาชิกจะต้องให้ข้อสรุปด้วยความถูกต้องและด้วยความรับผิดชอบ เพื่อเขาจะได้ตระหนักถึงสิ่งที่เขาคาดหวังไว้ก่อนที่จะเข้าร่วมกลุ่ม

ระยะเวลาและความถี่ของการจัดกลุ่ม

ช่วงเวลาและความถี่ที่เหมาะสมต่อการจัดกลุ่มนั้น ไม่สามารถกำหนดไปอย่างแน่นอนตายตัว ทั้งสองลักษณะนี้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างของกลุ่ม

มาห์เลอร์ (Mahler, 1969) กล่าวว่ากลุ่มควรจะพบกันอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง และจำนวนต่ำสุดของการจัดกลุ่มคือ 10 ครั้ง คอเรีย (Corey, 1985: 70) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าการจัดกลุ่มสำหรับผู้ใหญ่นั้นควรจัดให้พบกันสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละประมาณ 2 ชั่วโมง เพื่อให้มีเวลาเพียงพอ แต่ถ้ามากกว่านี้อาจจะก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายได้ แต่ถ้าเป็นกลุ่มที่จัดขึ้นในสถาบันการศึกษา ก็จำเป็นต้องพิจารณาการจัดช่วงเวลาให้เหมาะสมกับการเรียนของสถานศึกษานั้นๆ สำหรับกลุ่มที่มีสมาชิกเป็นเด็กและวัยรุ่น ควรจัดกลุ่มมากกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์ และใช้เวลาในแต่ละครั้งให้สั้นกว่าเดิม (น้อยกว่า 2 ชั่วโมง) ส่วนนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาควรใช้เวลาในการจัดกลุ่มครั้งละ 1 – 2 ชั่วโมง ประมาณ 15 สัปดาห์

ทรอทเซอร์ (Trotzer, 1989: 381) ได้อธิบายว่า ช่วงเวลาของการจัดกลุ่มแต่ละครั้งในโรงเรียน จะเกี่ยวข้องกับช่วงเวลาเรียนหรือชั่วโมงของสถาบันนั้นๆ ระยะเวลาที่นิยมใช้สำหรับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มคือ $1\frac{1}{2}$ - 2 ชั่วโมง วัชรินทร์ (2533: 274) ได้เสนอแนะว่า ช่วงเวลาของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มขึ้นอยู่กับอายุของผู้รับบริการ และความจำกัดของสถานที่ เด็กเล็กมีช่วงแห่งความสนใจสั้นจึงควรใช้เวลาไม่เกิน 30 นาทีในแต่ละครั้ง แต่ควรจัดให้ถี่ขึ้น เช่น สัปดาห์ละ 2 ครั้ง แต่ถ้าเป็นวัยรุ่นอาจใช้เวลาครั้งละประมาณ 1 ชั่วโมง (จิราภรณ์ อารยะรังสฤษฎ์, 2540)

กล่าวโดยสรุปการจัดกลุ่มให้มีช่วงเวลา และความถี่ที่เหมาะสมนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ เช่น พัฒนาการของกลุ่ม ลักษณะของสมาชิก สถานที่ใช้ในการจัดกลุ่ม ลักษณะของปัญหา เป็นต้น การตัดสินใจของผู้ให้คำปรึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญและจะต้องพิจารณาให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินไป

ด้วยความราบรื่น และประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ซึ่งระยะเวลาที่นิยมใช้สำหรับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มคือ 1 ½ - 2 ชั่วโมง สัปดาห์ละ 2 ครั้ง

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กาญจนา ไชยพันธุ์, ฉันทนา กล่อมจิตและรัตนา อัครวงษ์ (2542) ได้ทำการศึกษา เรื่องการพัฒนารับผิดชอบต่อตนเองของวัยรุ่นในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กเยาวชน จังหวัดขอนแก่น โดยการใช้การสังเกตร่วมกับการให้คำปรึกษาและการใช้ตัวแบบบุคคลจริงร่วมกับการให้คำปรึกษากลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นชาย จำนวน 20 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง 1 ให้ตัวแบบบุคคลจริงและการให้คำปรึกษา จำนวน 10 คน และกลุ่มทดลอง 2 ใช้การสังเกตได้สำนึกและการให้คำปรึกษา จำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า คะแนนความรับผิดชอบต่อตนเองของวัยรุ่นกลุ่มที่ใช้ตัวแบบบุคคลจริงร่วมกับการให้คำปรึกษา ก่อนการทดลองและหลังการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนนความรับผิดชอบต่อตนเองของวัยรุ่นกลุ่มที่ใช้การสังเกตได้สำนึกร่วมกับการให้คำปรึกษา หลังการทดลองสูงกว่าการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนนความรับผิดชอบต่อตนเองของวัยรุ่นที่ใช้ตัวแบบบุคคลจริงร่วมกับการให้คำปรึกษาและวัยรุ่นกลุ่มการสังเกตได้สำนึกร่วมกับการให้คำปรึกษา หลังการทดลองไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กานดา ช่วยเมือง (2542) ได้ทำการศึกษาการเปรียบเทียบผลการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มและรายบุคคลตามทฤษฎีเผชิญความจริงที่มีผลต่อการปรับตัวทางสังคมของผู้ติดยาเสพติดระยะฟื้นฟูสมรรถภาพ บ้านพิชิตใจ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 กลุ่มละ 8 คน กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริง และกลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลตามทฤษฎีเผชิญความจริง ผลการศึกษาพบว่า ผู้ติดยาเสพติดได้รับการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริง และผู้ติดยาเสพติด ได้รับการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลตามทฤษฎีเผชิญความจริง มีการปรับตัวทางสังคมเพิ่มขึ้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้ติดยาเสพติดได้รับการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงมีการปรับตัวทางสังคมเพิ่มขึ้นมากกว่าผู้ติดยาเสพติดได้รับการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลตามทฤษฎีเผชิญความจริง

อมรรวรรณ แก้วผ่อง (2542) ได้ทำการศึกษา เรื่องการเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดน้อยใน กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดน้อยใน กรุงเทพมหานคร มีอายุระหว่าง 13 - 14 ปี จำนวน 24 คน

เป็นกลุ่มทดลอง 12 คน และกลุ่มควบคุม 12 คน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลังได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่ม

ธัญยาภรณ์ พาพลงาม (2545) ได้ทำการศึกษา ผลของการใช้ตัวแบบวิถีทัศน์เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของชั้นนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยแก้วหัวสำราญ ต.หนอง อ.อาจสามารถ จ.ร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยแก้วหัวสำราญ จำนวน 22 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ วิถีทัศน์ ที่มีเนื้อหาในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ ของ ชนมม สุขวงศ์ (2543) ที่ปรับปรุงมาจากมาตรวัดสติปัญญาทางอารมณ์ของอรพินทร์ ชูชม และคณะ (2542) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์จากตัวแบบวิถีทัศน์ มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ดีขึ้น และ นักเรียนที่ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์จากตัวแบบวิถีทัศน์ มีความฉลาดทางอารมณ์ก่อนและหลังการได้รับเงื่อนไขการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภัทรสุดา ทองตัน (2547) ได้ทำการศึกษา เรื่องผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงต่อการปรับตัวของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดบุรีรัมย์กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling Technique) โดยมีโปรแกรมการให้คำปรึกษา 6 ครั้ง ครั้งละ 1 – 1.30 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามการปรับตัว จำนวน 30 ข้อ ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.32 – 0.82 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ The Mann- Whitney U- Test และ The Sign - Test ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงมีการปรับตัวได้ดีขึ้นจากเดิม และมากกว่าเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อฉนันท์ หินกระโทก (2547) ได้ทำการศึกษา เรื่องผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวทฤษฎีเผชิญความจริงด้วยวิธี WDEP ต่อความรับผิดชอบการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 กลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 8 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง กลุ่มทดลองได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวทฤษฎีเผชิญความจริงด้วยวิธี WDEP 12 ครั้ง ครั้งละประมาณ 45 – 50 นาที ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า หลังเสร็จสิ้นการทดลอง 1 สัปดาห์ กลุ่มทดลองมีความรับผิดชอบด้าน

การศึกษาเล่าเรียนเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังเสร็จสิ้นการทดลอง 1 สัปดาห์ กลุ่มทดลองมีความรับผิดชอบด้านการศึกษาเล่าเรียนเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลังสิ้นสุดการทดลอง 3 สัปดาห์ กลุ่มทดลองมีความรับผิดชอบด้านการศึกษาเล่าเรียนไม่แตกต่างจากหลังสิ้นสุดการทดลอง 1 สัปดาห์

มาริสา วรรตรุจิวงศ์ (2549) ได้ทำการศึกษา เรื่ององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียนในช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนหอวัง เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนหอวัง เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2548 จำนวน 210 คน เป็นนักเรียนชาย 97 คน และเป็นนักเรียนหญิงจำนวน 113 คน เครื่องมือที่ใช้ในการค้นคว้า ได้แก่ แบบสอบถามองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียนในช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนหอวัง เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียนในช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนหอวัง เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ นักเรียนหญิง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน บุคลิกภาพ ความฉลาดทางอารมณ์ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับสมาชิกในครอบครัว ลักษณะทางกายภาพในโรงเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน 2) องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียนในช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนหอวัง เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 1 องค์ประกอบ ได้แก่ นักเรียนชาย 3) องค์ประกอบที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียนในช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนหอวัง เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ อายุ สถานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง : ต่ำกว่าปริญญาตรี ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง : ปริญญาตรี และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง : สูงกว่าปริญญาตรี 5) องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียนในช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนหอวัง เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 4 องค์ประกอบ โดยเรียงจากองค์ประกอบที่มีอิทธิพลมากที่สุดไปหาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลน้อยที่สุด ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับสมาชิกในครอบครัว บุคลิกภาพ

รำเพียร แซ่มชื่น (2549) ได้ทำการศึกษา เรื่องผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงที่มีต่อความรับผิดชอบในการเรียน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุคุณนารี อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/10 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนอนุคุณนารี อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 8 คน ได้มาจากคะแนนการทำแบบสอบถาม และสมัครเข้าร่วมโครงการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม เครื่องมือในการศึกษาค้นคว้า

ประกอบด้วย แบบสอบถามความรับผิดชอบ จำนวน 48 ข้อ 1 ฉบับ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .23 ถึง .87 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .94 และโปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริง จำนวน 6 โปรแกรม โปรแกรมละ 1 ชั่วโมง สัปดาห์ละ 1 ครั้ง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Wilcoxon Matched Pairs Signed – Rank Test ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังจากได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงมีความรับผิดชอบในด้านการเรียน โดยรวมและเป็นรายด้าน 3 ด้าน คือด้านตั้งใจทำงาน ด้านการทำงานเสร็จส่งทันตามเวลาที่กำหนด และด้านการมาเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพิ่มมากขึ้นจากก่อนการได้รับคำปรึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ฟวงทอง คงเจริญ (2550) ได้ทำการศึกษา เรื่องผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มร่วมกับการใช้ตัวแบบในการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง : กรณีศึกษานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองทุ่ม จังหวัดหนองบัวลำภู ภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนที่มีคะแนนต่ำสุดจากผลการวัดพฤติกรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียน โดยเรียงคะแนนจากน้อยไปหามาก แล้วนำคะแนนมาจับคู่กันและใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แยกแต่ละคู่ให้อยู่ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 8 คน กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มร่วมกับตัวแบบสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที จำนวน 12 ครั้ง ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ พฤติกรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยต่างประเทศ

แกรนดัมมอนท์ (Grandmont, 2002) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการฝึกฝนระเบียบวินัยโดยใช้ระบบประชาธิปไตย พบว่า การบิบบังคับแม้จะเป็นวิธีการในการฝึกวินัยในโรงเรียนเพื่อทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ โดยครูต้องใช้ความเด็ดขาดเป็นหลักในการฝึกฝนก็ตาม แต่การฝึกความรับผิดชอบนั้นครูจะต้องฝึกวิจัยหารูปแบบ แนวทาง และมีการสร้างสถานการณ์จริง เพื่อฝึกฝนนักเรียนโดยการยึดหลักการให้กำลังใจแก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนเกิดความพอใจ รู้จักปกครองตนเองจนทำให้มีความเคารพนับถือตนเอง มีความรับผิดชอบต่อในชั้นเรียน สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นเป็นผลมาจาก ครูและผู้บริหารโรงเรียนมากกว่าสิ่งอื่น ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนและการดูแลปกครองตลอดจนการจัดการบริหารในชั้นเรียนต่อไป

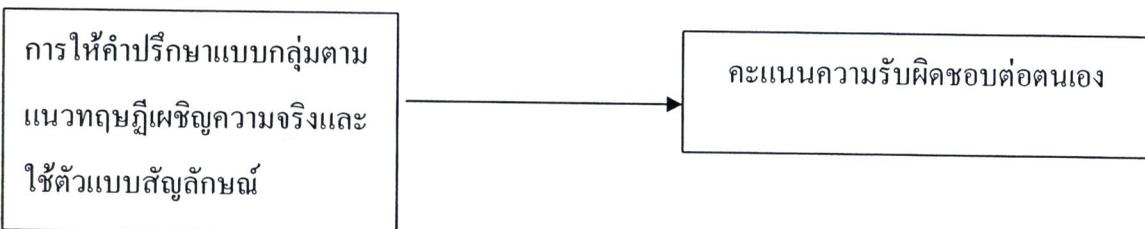
บัลเดอสัน (Balderson, 2007) ผลการรับผิดชอบต่อตนเองในพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละคนและพฤติกรรมในสังคมห้องเรียนการสอนคุณค่าทางสังคม สัมพันธ์กับการศึกษาตั้งแต่ระดับ

อนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้วยการเพิ่มพฤติกรรมต่อต้านสังคมของเด็กๆและเยาวชนในโรงเรียน ผู้ประกอบการงานและนักวิชาการทั้งสองฝ่ายเน้นความสนใจในการนำไปปฏิบัติและการบันทึกรายการ การอยู่ร่วมในสังคม ด้วยสถานะของพลศึกษา ซึ่งมีสภาพแวดล้อมที่ทำงานที่มีผลซึ่งกันและกัน และปัญหาการต่อสู้ นั่นคือเหตุผลว่าทำไมเราจึงเลือกที่จะพัฒนาเรื่องนี้ แม้ว่าได้ใช้อย่างกว้างขวางแต่มีการวิจัยน้อยด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง กระตุ้นให้นักเรียนมีพฤติกรรมด้านบวกทางสังคม โดยการอภิปรายกลุ่มการตั้งเป้าหมาย และการสะท้อนผลงานวิจัยฉบับนี้ได้ตรวจสอบผลการรับผิดชอบต่อตนเองในพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละคนและพฤติกรรมในสังคมห้องเรียน นักเรียน 3 คน ได้รับเลือกเป็นส่วนหนึ่ง ตามความดีใจของพฤติกรรมต่อต้านสังคม ได้ใช้แบบวิเคราะห์พฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ เพื่อกำหนดผลของการแทรกแซงกับนักเรียนได้ใช้ฟรีเทสต์ โปสเทสต์ กับนักเรียน 3 คน และทั้งห้อง ผลของการวิจัยเห็นชัดว่านักเรียนทั้ง 3 คน เกิดการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือพฤติกรรมต่อต้านสังคมลดลง นอกจากนี้ข้อมูลจากนักเรียนสามคนพบว่า จำนวนเวลาที่เด็กร่วมกิจกรรมเต็มที่โดยไม่มีครูดุเลยาวนานขึ้น รวมถึงการให้ความเอาใจใส่ต่อผู้อื่นมากขึ้นตามมาด้วยผลจากการเปรียบเทียบกลุ่ม พบว่า มีค่าความแตกต่าง $p < 0.1$ ระหว่างกลุ่มที่ได้รับคะแนนฟรีเทสต์ โปสเทสต์ สำหรับพฤติกรรมต่อต้าน และพฤติกรรมด้านบวกทางสังคม พบระหว่างกลุ่มที่ได้คะแนนโปสเทสต์ ที่ได้รับการแทรกแซงและนักเรียนที่ไม่ได้รับการแทรกแซง

จากรายงานวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริง สามารถส่งผลต่อคะแนนความรับผิดชอบต่อตนเองสูงขึ้น ดังนั้นการศึกษาวิจัยนี้ เป็นการประยุกต์แนวคิดเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริง และใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเองของเยาวชนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดขอนแก่น ให้เกิดคุณลักษณะหรือลักษณะพฤติกรรมมารับผิด และรับผิดชอบในกิจการที่ตนเองได้กระทำลงไป เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ ไว้วางใจได้สามารถทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมีความพากเพียรพยายาม และความละเอียดรอบคอบ รวมทั้งรู้จักบทบาทหน้าที่ของตน ขอมรับผลการกระทำของตนทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย ทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม

6. กรอบแนวคิดในการวิจัย
ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย